

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSREDOGÖRELSE

FÖR

BESKOWSKA SKOLAN

I

STOCKHOLM

UNDER LÄSÅRET

1879—1880.

1. Kort Sammandrag af de Romerska Antiquiteterna af *L. Lindroth*.
 2. Redogörelse för läsåret 1879—1880.
-

KORT SAMMANDRAG

AF

DE ROMERSKA ANTIQVITETERNA.

STOCKHOLM.
TRYCKT HOS NYA TRYCKERI-AKTIEROLAGET,
1880.

Detta lilla arbete är endast afsedt att användas i de högre klasserna såsom repetitorium, för att möjliggöra en ordnad öfversigt af de viktigare romerska fornförhållanden, hvilka läraren under literaturläsningen har anledning att för lärjungarne utreda.

En sådan muntlig framställning af läraren förutsättes, innan detta kortfattade sammandrag användes.

Den typografiska anordningen afser, att den repeterande må kunna från texten sluta sig till marginalens innehåll och tvärtom.

De citerade planschverken äro: Monumenta antiquitatis (M. A.) af Schlyter; Griechische und Römische Kriegsalterthümer (Rh. K.) och Album des Classischen Alterthums (Rh. A.), båda af Rheinhardt.

För de lärare, som använda detta lilla arbete, bör Dr Lyths lärobok i ämnet vara bekant. Denna och några tyska arbeten (Krieg, Kopp, delvis Mommsen-Marquardt) hafva rådfrågats beträffande innehållet.

L. LINDROTH.

Romerska rikets inbyggare.

<p>§ 1. I äldsta tider delades Romarne i tre <i>tribus</i>:</p> <p>1) <i>Ramnes</i>, de äldste, som under Romulus bebyggde Palatium;</p> <p>2) <i>Titius</i>, de Sabiner, hvilka efter det krig, som förorsakades af Sabinerofvet, flyttade till Rom och befolkade capitolinska kullen. Från denna invandring förskrifver sig Romarnes namn <i>Quirites</i>.¹⁾</p> <p>3) <i>Luceres</i> af oviss härkomst, möjligen de efter Albas förstöring af Tullus Hostilius till kullen <i>Cælius</i> förflyttade Albanerna.²⁾</p> <p>§ 2. Dessa tre <i>tribus</i> delades i 30 <i>kurior</i>³⁾, som åter omfattade ett olika antal <i>ätter</i>⁴⁾ och tillsammans bildade <i>patricierståndet</i>, i början skarpt skildt från det lägre folket, <i>plebs</i>, hvars uppkomst ej är med säkerhet känd.</p> <p>§ 3. Från ofvannämnda tribusindelning bör man skilja <i>Servii Tullii</i> lokala indelning af Rom och dess landområde uti 4 <i>tribus</i>: <i>Palatina, Suburana, Collina, Esquilina</i>. Denna tribusindelning låg till grund dels för konsulernas utskrifning af de värnepligtige, dels för censorernas mantalsskrifning. År 495 hade man 21 <i>tribus</i>, af hvilka de 4 stadstribus hade ringare anseende än de 17 landtribus, i hvilka jordegarna voro skrifne. Småningom ökades antalet till 35.</p> <p>§ 4. Samme <i>Servius Tullius</i> indelade de i <i>tribus</i> skrifne medborgarne uti 5 <i>förmögenhetsklasser</i>, så att</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <tr> <td style="padding: 2px;"><i>classis I</i></td> <td style="padding: 2px;">omfattade egare af 20 plogland⁵⁾</td> <td style="padding: 2px;">= 100,000 asses⁶⁾</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;"><i>classis II</i></td> <td style="padding: 2px;">— — — — — 15 — — —</td> <td style="padding: 2px;">= 75,000 — —</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;"><i>classis III</i></td> <td style="padding: 2px;">— — — — — 10 — — —</td> <td style="padding: 2px;">= 50,000 — —</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;"><i>classis IV</i></td> <td style="padding: 2px;">— — — — — 5 — — —</td> <td style="padding: 2px;">= 25,000 — —</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;"><i>classis V</i></td> <td style="padding: 2px;">— — — — — 2 — — —</td> <td style="padding: 2px;">= 10,000 — —</td> </tr> </table> <p>§ 5. Hvarje klass delades i <i>centurior</i>, hvilka hvar för sig afgåfvo en röst på <i>comitia centuriata</i> (§ 27).</p> <p><i>Classis I</i> omfattade 18 <i>centuriæ equitum</i> och 80 <i>centuriæ peditum</i>;</p> <p><i>classis II</i> — — — 20 <i>centuriæ peditum</i>;</p> <p><i>classis III</i> — — — 20 <i>centuriæ peditum</i>;</p> <p><i>classis IV</i> — — — 20 <i>centuriæ peditum</i>;</p> <p><i>classis V</i> — — — 30 <i>centuriæ peditum</i>.</p> <p>§ 6. Tillsamman med första klassen röstade 2 <i>centuriæ fabrum</i> (§ 145) och med femte klassen 2 <i>centuriæ cornicinum et tubicinum</i>; men dessa 4 <i>centurior</i> medborgare behöfde ej vara jordegare, således ej heller skrifne</p>	<i>classis I</i>	omfattade egare af 20 plogland ⁵⁾	= 100,000 asses ⁶⁾	<i>classis II</i>	— — — — — 15 — — —	= 75,000 — —	<i>classis III</i>	— — — — — 10 — — —	= 50,000 — —	<i>classis IV</i>	— — — — — 5 — — —	= 25,000 — —	<i>classis V</i>	— — — — — 2 — — —	= 10,000 — —	<p>Ursprunglig indelning Tribus: Ramnes</p> <p>Titius</p> <p>¹⁾ Liv. 1, 13, 5</p> <p>Luceres</p> <p>²⁾ Liv. 1, 30</p> <p>Curiae ³⁾ Liv 1, 13, 6</p> <p>Patres-plebs ⁴⁾ gentes</p> <p>Lokal tribusindelning</p> <p>Classes Liv. 1, 43</p> <p>⁵⁾ iugerum = 210 × 120 fot ⁶⁾ 7 ä 8.000 kronor</p> <p>Centurie</p> <p>Fabri Cornicines och tubicines</p>
<i>classis I</i>	omfattade egare af 20 plogland ⁵⁾	= 100,000 asses ⁶⁾														
<i>classis II</i>	— — — — — 15 — — —	= 75,000 — —														
<i>classis III</i>	— — — — — 10 — — —	= 50,000 — —														
<i>classis IV</i>	— — — — — 5 — — —	= 25,000 — —														
<i>classis V</i>	— — — — — 2 — — —	= 10,000 — —														

Proletarii i tribus. — Sista centurian utgjordes af *proletarii* eller *capite censi*, hvilka ej mantalsskrefvos på grund af någon förmögenhet utan endast efter sin borgarrätt¹⁾ (§ 72). Centuriorna voro alltså 193, af hvilka första klassens 98, om de voro eniga, hade röstöfvervigt i folkförsamlingen.

§ 7. Till ju högre klass en medborgare på grund af sin förmögenhet hörde, desto större var hans inflytande i folkförsamlingen, dess mer skattade han till staten, och dess farligare var hans plats i striden: första klassen bildade främsta ledet; sista centurian var fri från krigstjenst.

**Patriciers och plebejers
inbördes ställning**

²⁾ ager publicus

§ 8. Trots denna nya princip för folkets indelning fortforo *patricierna* länge att behålla öfvervigten i staten. *Plebejerna* nedtrycktes hufvudsakligen derigenom, 1) att de ej hade del i statsjorden²⁾ och därför voro fattige, 2) besvärades af hårda skuldlagar, som i vissa fall gjorde gäldenären till fordringsägarens slaf, 3) icke hade skrifna lagar att vädja till och därför voro blottstälde för de patriciske ämbetsmännens godtycke, 4) hade ringa inflytande i folkförsamlingen och 5) intet i afseende på statsreligionen.

Nobiles och ignobiles

³⁾ ius imaginum

Ordines

§ 9. Sedan plebejerna småningom tillkämpat sig politisk, religiös och social likställighet med patricierna — synnerligen derigenom, att de fingo rätt att bekläda stats- och prestämbeten och ingå äktenskap inom patricierståndet — och patricierna derigenom förlorat sin framstående ställning; så reste sig i dessas ställe den s. k. *ämbetsadeln*, bestående af ättlingar till dem, hvilka hade beklädt kuruliska ämbeten (§ 39). Den förste i en ätt, som beklädde ett sådant, kallades *homo novus*. Nobiles hade rätt att i atrium uppställa vaxmasker³⁾ af sina kuruliska förfäder.

Om *ordo senatorius* se § 32.

Om *ordo equester* se § 140.

Ingenui

§ 10. *Friboren* var den Romare, som var född af en fri romersk moder.

Servi

§ 11. *Slaf* blef den, som hade en slafvinna till moder eller tillfångatogs i krig eller såldes af slafhandlare. — Slafvar hade inga rättigheter. De betraktades och behandlades som ting.⁴⁾ De voro dels statens⁵⁾ dels enskildes⁶⁾ egendom.

⁴⁾ deraf: *mancipium* ⁵⁾ *servi publici* ⁶⁾ *servi privati*

Liberti eller Libertini

⁷⁾ *manumissio* ⁸⁾ *vindicta* Liv 2, 5, 9 o. 10, *censu, testamento*

§ 12. En slaf kunde af sin husbonde frigitvas⁷⁾ under iakttagande af vissa former⁸⁾; och han undfick dermed borgarrätt (i äldre tider utan *suffragium*) (§ 70).

Cientes och patroni

§ 13. *Klientelet* torde hafva uppkommit så, att enskilda personer i de eröfrade områdena trädde i ett beroende förhållande till de segrande Romarnes särskilda ätter.

§ 14. Klienten företrädde af sin patronus i alla offentliga angelägenheter, så att till exempel patronus inför rätta skulle föra sin klients talan. Deremot skulle denne med sin egendom gå patronus till handa, egna honom

vissa artighetsbetygelser¹⁾ m. m. Klientelet var ett pietetsförhållande, som förbjöd, att kontrahenterna vitnade mot hvarandra inför rätta. — Klientelet var ärftligt. — Endast patricier voro patroni.

¹⁾ salutare: göra upp-
vaktning

§ 15. Då Romarne togo ett fiendligt område, plögade de frantaga sina fiender $\frac{1}{3}$ af dessas jord. För odlandet af denna jord äfvensom för att som militärisk besättning trygga eröfringen, flyttade man stundom dit romerska medborgare. Dessa²⁾ behöllo fullständig romersk medborgarrätt; de be-segrade kvarboende fingo inskränkt sådan. — Kolonisering beslöts af folket ex senatusconsulto (§ 35 e) och utfördes under särskilda ceremonier af *triumviri coloniae deducendae*.

Underkufvade samhällen i Italien
Coloniae

²⁾ coloni

§ 16. Då ej vidare alla underkufvade orter i Italien kunde koloniseras, vidtogs äfven en annan åtgärd. De underkufvade förlorade sin politiska sjelfständighet och styrdes efter romerske lagar och af romerska ämbetsmän³⁾ men behöllo kommunal sjelfstyrelse. *Municipes* hade alltid den romerska borgarrättens skyldigheter (§ 71) och undfingo efter hand dess förmoner, först de privata, sedan de offentliga (§ 70).

Municipia

³⁾ praefecti iure dicundo

§ 17. Efter år 90, då alla Italici fingo full romersk borgarrätt, betecknar ordet municipia något helt annat, nämligen: stadskommuner i Italien med tillhörande landområde, lydande under gemensam förvaltning och domsrätt.

§ 18. Från äldsta tider hade Romarne förbund med andra italienska samhällen, ursprungligen på grundvalen af full sjelfständighet, men så, att bundsförvandterna skulle lemna Romarne hjälptrupper i krig. Några stodo i ett intimare bundsförvandtskap med Rom och hade större förmoner än andra, till exempel möjlighet af romersk borgarrätt under vissa förutsättningar. Dessa kallades *Latini* i inskränkt mening.

Förbundna samhällen i Italien
Socii

Latini: "Socii nomenque Latinum"

§ 19. De områden, som Romarne eröfrade utom Italien, kallades *provinciae*. — De förre jordegarna måste för sin egendom betala grundskatt⁴⁾ till Rom, hvilken indrefs af förpaktare⁵⁾ (§ 56).

Underkufvade samhällen utom Italien
Provinciae ⁴⁾ vectigal, stipendium ⁵⁾ publicani

§ 20. Provinserna styrdes af *ståthållare*, hvartill användes dels *konsuler* dels *pretorer*, hvilka, efter slutadt tjänstår i Rom, med förlängd ämbetsmakt⁶⁾ afgingo till provinserna, och hvilka under sig hade *quæstore*s (§ 61) och *legati* (§ 147).

Ståthållare

⁶⁾ prorogato imperio: proconsules, proprætores

Folkets representation.

§ 21. Med *comitia* menas af ämbetsman utlysta och ledda församlingar, der folket, ordnad efter sina politiska indelningar (i curiæ, centuriæ eller tribus) sammanträdde för att fatta beslut.

Comitia

§ 22. Härifrån har man att skilja *contiones*, församlingar, der folket, utan hänsyn till politisk indelning och utan att fatta beslut, sammanträdde för att åhöra en framställning af ämbetsman eller för att deltaga i en öfverläggning.

Contiones

- Concilia plebis** § 23. Slutligen märkas *concilia plebis*, hvarmed menas af plebejisk ämbetsman kallade och ledda församlingar, der plebejerna sammanträdde för att fatta beslut, som rörde deras eget stånd.
- Komiternas befogenhet** § 24. På komitier egde folket att stifta lagar, välja ämbetsmän och fälla dom i kriminalmål.
- Form förhållande af komitier** § 25. På alla slags komitier tillgick på ungefär likartadt sätt:
- a) Den ordförande ämbetsmannen utlyste komitierna — vanligen 17 dagar ¹⁾ förut — med tillkännagifvande af hvad förhandlingarna skulle omfatta ²⁾. — Under mellantiden plögade hållas *contiones* »ad legem suadendam vel dissuadendam».
- b) På utsatt dag togos *auspicer* ³⁾ (§ 124) på folkförsamlingsplatsen, hvilken måste vara ett vigdt rum ⁴⁾: för *com. curiata comitium*, för *com. centuriata Marsfältet*, för *com. tributa ettdera* af dessa ställen.
- c) Efter det folket samlats och ordföranden hållit bön, föredrog han lagförslaget ⁵⁾, som ofta ännu en gång till- eller afstyrktes genom tal.
- d) Derefter företogs omröstningen ⁶⁾, sedan folket uppstälts efter sin politiska indelning. Hvarje *centurias* eller *tribus'* röstpluralitet gälde som *en* röst. På *comitia tributa* lottades om hvilken *tribus* som skulle rösta först; men på *com. centuriata* röstade första klassens *ryttarcenturior* först, och sedan fortsattes i ordning nedåt, hvarigenom dessa komitier fingo en mer aristokratisk färg än *com. tributa*.
- e) Omröstningens resultat tillkännagafs ⁷⁾ af ordföranden, som derefter upplöste församlingen.
- Comitia curiata** § 26. *Kuriekomitierna* voro de enda folkförsamlingarna i äldsta tider och utgjordes af de 30 *kuriornas* familjfäder. Plebs var från dem utesluten. Deras betydelse minskades genom de andra komitiernas inrättande; men de hade alltid att afgifva *lex curiata de imperio* åt nyvalde ämbetsmän.
- Comitia centuriata** § 27. *Centuriekomitierna*, som tillkommo på grund af *Servii Tullii* förändrade statsförfattning (§ 5), egde att a) stifta lagar af större vikt, b) välja högre ämbetsmän (§ 39), c) stadfästa eller förkasta ämbetsmans dom i kriminalmål, om domen gälde *caput* (§ 72).
- Comitia tributa** § 28. *Tribuskomitierna* kommo till stånd efter *decemvirernas* störtande 449. Här hade folket att a) stifta lagar af mindre betydelse, b) välja lägre ämbetsmän (§ 39), c) stadfästa eller förkasta ämbetsmans dom i kriminalmål, om den gälde böter.
- Concilia plebis** § 29. På *concilia plebis*, som förskrifva sig från utvandringen till *Mons Sacer* 493, valde plebejerna folktribuner och ediler samt stiftade lagar, gällande för plebs ⁸⁾. Genom *lex Hortensia* 287 blefvo dock *plebiscita* gällande för hela folket.

¹⁾ *trinundinum*
²⁾ *edicere comitia, promulgare legem Liv 3, 34, 2*

³⁾ *servare de caelo*
⁴⁾ *templum Liv. 3, 20, 6*

⁵⁾ *ferre l. rogare legem, rogare populum*
⁶⁾ *suffragia inire, mittere populum in suffragia Liv. 3, 64, 5. — iubere — antiquare legem: antaga — förkasta (om folket); perferre legem, få lagen genomdrifven (om förslagsställaren: auctor legis)*

⁷⁾ *renuntiatio*

Senatus

Senatens uppkomst
Antal senatorer
⁹⁾ *patres, consilium regium Liv. 1, 8, 7*

Senaten.

§ 30. Till rådgifvare i statens viktigare angelägenheter valde *Romulus* 100 familjfäder ⁹⁾. Efter *Sabinernas* införlifvande med Rom tillkommo 100,

och under Tarquinius Priscus ytterligare 100¹⁾. Minskad genom Tarquinii Superbi våldsamma åtgöranden²⁾, blef senaten efter 509 åter fulltalig med 300 medlemmar³⁾, af hvilka de nyvalde kallades *conscripti*; deraf tilltalet: »*patries (et) conscripti*.»

§ 31. Senatorer valdes⁴⁾ först af konungen, sedan af konsulerna, efter 367 af censorerna. Mest valdes ämbetsmän.

§ 32. Senatorerna utgjorde i senare tider ett särskildt stånd. Deras utmärkelsetecken voro en *tunika* med *bred purpurbård*⁵⁾ samt *röda skor*⁶⁾.

§ 33. Under det *folkförsamlingarnas* hufvuduppgift var lagstiftning, utgjorde *senaten* den högsta rådgifvande och förvaltande myndigheten, liksom *ämbetsmännen* hade den verkställande makten.

a) Senaten skulle vaka öfver bevarandet af de fädernaärfda religionsbruket⁷⁾, besluta om försonande af järtecken⁸⁾ (§ 124 anm.), om rådfrågandet af de sibylinska böckerna (§ 125), om firande af triumfer och bönefester (§§ 170, 111) m. m.

b) Senaten kunde besluta krig mot de närmaste grannarne, förordna om utskrifning och om fältherrarnes operationsområden⁹⁾. Diplomatiske förbindelser förmedlades genom senaten.

c) Senaten bestämde öfver statens utgifter, samt hvilka skatter medborgare och underkufvade folk skulle erlägga.

d) Derigenom att senaten förberedde de lagförslag, som skulle underställas komitierna, inverkade den ej obetydligt på dessas beslut.

e) Senaten hade domsrätt öfver bundsförvandter och underkufvade folk samt öfver provinsernas ståthållare.

§ 34. Senaten sammanträdde alltid på ett vigdt rum, vanligen i Curia Hostilia.

§ 35. a) En konsul, pretor eller folktribun sammankallar senaten¹⁰⁾, vanligen genom härolder¹¹⁾.

b) Ordföranden föredrager öfverläggningsämnet¹²⁾.

c) Ordföranden tillspörjer senatorerna efter rangordning¹³⁾ om deras mening¹⁴⁾. Den uppropade kunde antingen i ett motiveradt föredrag framlägga sin åsigt¹⁵⁾ eller ock förklara sig instämma med någon föregående talare¹⁶⁾.

d) Efter slutad diskussion, och sedan ordföranden upprepat de framställda meningarna, skred man till omröstning, hvilken skedde genom *discessus*¹⁷⁾.

e) Ordföranden framställer omröstningens resultat, hvilket alltså är senatens beslut: *senatus consultum*. (*Senatus auctoritas* är antingen detsamma som *senatus consultum* eller ock: ett senatsbeslut, som kullkastats genom intercession, § 63 b).

¹⁾ *patries minorum gentium*

Liv. 1, 35, 6

²⁾ Liv. 1, 49

³⁾ Liv. 2, 1, 10

Val ⁴⁾ *in senatum legere*

Ordosenatorius Insignia

⁵⁾ *tunica laticlavata* ⁶⁾ *calcei senatorii*

Senatens utgifter

Uppsigt öfver religionsväsendet

⁷⁾ Liv. 4, 30, 11 ⁸⁾ Liv. 22, 1, 14—17

Ledning af utrikespolitiken

⁹⁾ Liv. 3, 10, 9

Uppsigt öfver finansväsendet

Inflytande på lagstiftningen

Domsrätt

Samlingsort

Form för senatens sammanträden Liv. 3, 38—40

¹⁰⁾ *convocare senatum* Sall. Cat. 50, 3 ¹¹⁾ *praeco*

¹²⁾ *referre ad senatum*

¹³⁾ först *princeps senatus*

¹⁴⁾ »*Dic, Sp. Postumi, quid censes?*»

¹⁵⁾ *sententiam dicere* Sall. Cat. 51, 52. ¹⁶⁾ *verbo assentiri alicui* Liv. 3, 40, 6

¹⁷⁾ *discessio*. »*Qui hoc censetis, illuc transite, qui alia omnia, in hanc partem.*» Rösta med någon: *pedibus ire in sententiam alicuius*.

Konungen och statens ämbetsmän.

Konungen.

§ 36. *Konungen* i Rom var a) högste befälhafvare i krig¹⁸⁾, b) offerkonung¹⁹⁾, c) domare i civilmål, d) ordförande i senat och folkförsamling, hvilkas beslut han ock utförde.

Rex

Konungens makt ¹⁸⁾ *imperator* ¹⁹⁾ *rex sacrorum*

Interregnum och konungaval ¹⁾ res ad patres rediit Liv. 1, 32, 1
²⁾ interrex ³⁾ iubere aliquem regnare, creare regem ⁴⁾ genom auspiciis Liv. 1, 18 ⁵⁾ patres auctores hunc Liv. 1, 17, 9.

Insignia

⁶⁾ sella curulis Rh. A. 48, 1 M. A. 20 ⁷⁾ lictores Liv. 1, 8, 2 M. A. 7

⁸⁾ fasces ⁹⁾ secures

¹⁰⁾ virgis caedere ¹¹⁾ securi percudere

Magistratus

Indelningar af ämbetsmännen

¹²⁾ magistratus maiores och minores

¹³⁾ magistratus curules och non curules

Ämbetsstecken

Valens form

¹⁴⁾ profiteri se petere magistratum

¹⁵⁾ ambitio: prensare homines ¹⁶⁾ toga candida, deraf: candidatus

Traditionel ordning mellan ämbetena

Frihetens garantier emot ämbetsmännen Liv. 3, 39, 8

¹⁷⁾ intercessio: »Veto»

¹⁸⁾ par maiorve potestas

¹⁹⁾ appellare collegam Liv. 2, 18, 8; 3, 36, 8 ²⁰⁾ provocare ad populum Liv. 2, 8, 2

Consules

²¹⁾ potestas utmärker mer själfva ämbetsmyndigheten: imperium betecknar hufvudsakligen militäriskt befäl och domsrätt.

§ 37. Efter en konungs död öfvergick statsstyrelsen till senaten ¹⁾, ur hvilken hvar femte dag utsågs en *mellanregent* ²⁾. En af desse — vanligen ej den förste — sammankallade comitia curiata. Sedan här folket valt ny konung ³⁾, inhemtades gudarnes vilja i afseende på valet ⁴⁾, hvilket slutligen äfven måste stadfästas af senaten ⁵⁾.

§ 38. De viktigaste utmärkelsetecknen af konungens makt voro *ämbetsstolen* ⁶⁾ och *12 statstjenare* ⁷⁾, hvilka skulle gå framför konungen, bärande spöknippor ⁸⁾ med deri instuckna bilar ⁹⁾: sinnebilder af konungens makt att döma till spöstraff ¹⁰⁾ och halshuggning ¹¹⁾.

Republikens ämbetsmän.

§ 39. De viktigaste indelningarne af ämbetsmännen voro uti

a) *högre och lägre* ¹²⁾. — Högre ämbetsmän voro *konsuler (diktatorer, decemviren, konsulartribuner), pretorer och censorer*. Lägre voro *ediler och qvestorer*.

b) *kuruliske och icke-kuruliske* ¹³⁾. Kuruliske voro alla *de högre* och dessutom *de kuruliske edilerna*. — På de högre ämbetsmännen var fördeladt det mesta af konungens förra makt. De kuruliske hade rätt att begagna sella curulis och toga prætexta.

Väljande myndigheter se §§ 27—29.

§ 40. I afseende på valen märkas

a) ansökan. Kandidaten anmälde sig på förhand hos valförsamlingens ordförande ¹⁴⁾. Sedan plögade han före valdagen gå omkring på forum för att värfva röster ¹⁵⁾, iklädd en toga af i ögonen fallande hvithet ¹⁶⁾.

b) folkbeslut. Sedan kandidaterna på valdagen inför folket upprepat sin ansökan, föreslog ordföranden en af dem, hvarefter omröstning skedde på öfligt sätt (§ 25).

§ 41. Småningom stadgade sig den ordning för beklädandet af statsämbeten, att man — efter krigstjänst från 17:de året — blef qvestor vid 27 års ålder, edil vid 37, pretor vid 40 och konsul vid 43 års ålder.

§ 42. Följande omständigheter skulle betrygga folket mot enväldsplaner från ämbetsmännens sida:

1) att ämbetstiden var ett-årig — utom för censorerna — samt att man ej fick bekläda samma ämbete med mindre än 10 års mellanskof;

2) att ämbetsman kunde ställas till rätta för sin förvaltning, dock först efter ämbetsårets slut;

3) att hvarje ämbete innehades af minst två personer;

4) att ämbetsmans åtgärder kunde kullkastas ¹⁷⁾ af en annan, som hade lika eller högre ämbetsmyndighet ¹⁸⁾ — (tribunernas veto gälde alla ämbetsmän utom diktatorn); samt att en medborgare hade rätt att vädja dels från en ämbetsmans utslag till hans ämbetsbroder ¹⁹⁾ dels från ämbetsmans dom till folkförsamlingen ²⁰⁾.

§ 43. Det mesta af konungens makt — såväl regia potestas som regium imperium ²¹⁾ — öfvergick till en början på de *två konsulerna* (som till år 449 kallades *prætores*).

§ 44. Till konsulsämbetet hörde a) rätt att hålla senat¹⁾, b) rätt att hålla folkförsamling²⁾, c) öfverbefälet i krig³⁾, hvarmed följde rätt öfver medborgares död och lif⁴⁾, nämligen utom Rom (Jmfr § 49).

§ 45. Konsulerna hade rätt till 12 *liktores*, hvilka dock blott fingo användas af den, som var i tjänstgöring⁵⁾; hvilket konsulerna voro hvar sin månad.

§ 46. Vid tillfällen, då stor fara hotade staten, fingo konsulerna stundom genom ett senatsbeslut⁶⁾ en högre myndighet, som gjorde dem oberoende af folkets vadrättighet.

§ 47. Tillfälligtvis utbyttes konsulerna tvänne gånger, nämligen mot *decemvirerna* (451 och 450) och mot *konsulartribunerna* (vissa år mellan 445 och 367). De senare voro legionschefer (§ 149), som bekläddes med samma makt som konsul; decemvirerna voro egentligen tillsatte för att skriva lagar⁷⁾. De voro ej underkastade *provocatio*.

§ 48. Om båda konsulerna voro i krig, tillsattes en stadsprefekt, som under tiden skulle sköta desses ämbetsåligganden inom staden.

§ 49. I tider af svår politisk nöd beslöt senaten, att en af konsulerna skulle utse en extra ordinarie ämbetsman, *diktator*⁸⁾, med oinskränkt makt för en tid af högst sex månader. Diktatorn var oansvarig, och hans 24 *liktores*, som buro sina bilar äfven inom staden Rom, antydde, att han äfven der hade makt öfver lif och död⁹⁾. Mot en af honom fäld dom gälde hvarken *provocatio* eller *intercessio*. Alla öfrige ämbetsmän voro honom underordnade.

§ 50. Sjelf utnämde diktatorn en *rytteröfverste*, som var hans närmaste underbefälhafvare.

§ 51. *Pretorsämbetet* inrättades 367. Pretorn var högste domare i civilprocesser (§ 87—94). Han skulle döma¹⁰⁾ hufvudsakligen i enlighet med de 12 taflornas lagar¹¹⁾; men vid tillträdet af sitt ämbete egde han att utfärda ett edikt¹²⁾, med angifvande af de rättsgrundsatser, hvilka han ämnade följa vid lagarnas tillämpning.

§ 52. Sedan 241 valdes 2 pretorer: en *praetor urbanus*, som skulle döma mellan medborgare, och en *praetor inter peregrinos*, som skulle afgöra rättstvister mellan utlänningar eller mellan medborgare och utlänningar. Antalet ökades än mer i mon af väldets utsträckning. Från Sullas tid hade man 8 pretorer: 2 dömde fortfarande i civilprocesser, 6 voro ordförande i *quæstiones perpetuæ* (§ 99—101). — En pretor hade 6 *liktores*.

§ 53. *Censorsämbetet* inrättades 443. Hvert femte (eller fjerde) år tillsattes två *censorer*, hvilkas ämbets tid i allmänhet var 1½ år, hvarunder de skulle förrätta mantalsskrifning och dermed sammanhängande handlingar.

§ 54. I och för mantalsskrifningen af värnepliktige och skattskyldige medborgare sammankallades folket af censorerna till Marsfältet, då hvarje familjfader uppropades efter de förra censorslistorna för att lemna uppgifter om sig och de sina i afseende på namn och ålder samt uppgifva sin fasta och lösa egendom. På grund af dessa uppgifter utarbetade censo-

Uppgifter

¹⁾ *ius cum patribus agendi*

²⁾ *ius cum populo agendi*

³⁾ *imperium*

⁴⁾ *ius vitæ ac necis*

Ämbetstecken

⁵⁾ deraf: »*consul, cuius nunc fasces sunt*»

Utvidgad myndighet

⁶⁾ *senatus consultum ultimum*: »*Videant consules, ne quid detrimenti capiat respublica*».

Decemviri

Tribuni militares consulari potestate

⁷⁾ *decemviri legibus scribundis*

Praefectus urbis

Dictator

Liv. 2, 18; 3, 26

⁸⁾ *dictatorem dicere*

⁹⁾ *ius vitæ ac necis* gälde annars först 5,000 fot utom Rom.

Magister equitum

Praetores

Ålligande ¹⁰⁾ *ius dicere*

¹¹⁾ *leges XII tabularum*

¹²⁾ *edictum praetoris Cic. Cat. 2, 3, 5*

Antal

Ämbetstecken

Censores

Ålliganden

Census

Liv. 4, 22. 7

terna nya listor, hvarefter omflyttningarne — mest på grund af ökad eller minskad förmögenhet — tillkännagäfvos på en ny sammankomst.

Åtgärder i sammanhang med census

¹⁾ notare, nota ²⁾ tribu movere et ærarium facere Liv. 4, 24, 7 ³⁾ tribus rustica ⁴⁾ tribus urbana: tribu movere, tribum mutare iubere.

⁵⁾ recognitio equitum equum adimere. »Vende equum»: »kasseras»: »tradic equum»: »approberas»

⁷⁾ senatu movere Sall. Cat. 23, 1 ⁸⁾ in senatum legere

⁹⁾ lustratio; condere lustrum Rh. A. 50 Liv. 1. 44, 2

Finansiella uppgifter

¹⁰⁾ societates ¹¹⁾ censores vectigalia locant; publicani vectigalia redimunt Cic. Man. 6 o. 7

§ 55. I sammanhang med census kunde censorerna

a) för vissa fel brännmärka ¹⁾ en medborgare eller utesluta honom från hans tribus och skriva honom på ærariernas lista ²⁾ — hvilka voro skattskyldige men ej värnepligtige — eller förflytta honom från en landttribus ³⁾ till en stadstribus ⁴⁾ (§ 3). — Vidare egde censorerna att

b) mönstra equites ⁵⁾ och ur deras stånd (§ 140) utstöta ovärdige medlemmar ⁶⁾;

c) ur senaten utesluta ovärdige senatorer ⁷⁾ och att välja nya ledamöter ⁸⁾ (§ 31).

Census afslöts med ett reningsoffer för hela folket ⁹⁾.

§ 56. Censorerna hade äfven en del finansiella anordningar sig anförtrodda. De utarrenderade åt bolag ¹⁰⁾ eller enskilde kapitalister (§ 140) indrifvandet af statsinkomsterna ¹¹⁾, såsom: skatter, arrende af statsjorden m. m. Arrendatorerna betalte en viss summa till staten och behöllo resten af hvad de indrifvit. — Äfven reparationer och nybyggnader för statens räkning utfördes genom censorernas försorg.

Aediles plebis
Liv. 3, 57, 10

§ 57. De *peblejiske edilerna* tillkommo samtidigt med folktribunerna (493) och voro i början endast desses underordnade biträden. De voro två och af plebejisk börd.

Aediles curules

§ 58. År 367 tillkommo två *kuruliske ediler* (§ 39 b), som kunde vara såväl patricier som plebejer.

Åligganden

§ 59. Från den tiden voro de 4 edilernas uppgifter ungefär desamma nämligen:

¹²⁾ cura annonæ

¹³⁾ cura urbis

¹⁴⁾ cura ludorum

a) domsrätt i vissa mål, isynnerhet polismål;

b) tillsyn öfver torghandel och tillförsel af lifsmedel ¹²⁾;

c) uppsigt öfver offentliga platser, vägar och byggnader ¹³⁾;

d) anordnande af festspel ¹⁴⁾, för hvilka de ofta sjelfve bestridde de drygaste utgifterna för att vinna folkets gunst.

Questores
Antal, uppgifter

¹⁵⁾ såsom questores parricidii Liv. 3, 25, 3 ¹⁶⁾ såsom questores ærarii

Militärquestorer

Provinsquestorer

§ 60. *Questorerne* voro först två, hvilka dels hade att ransaka och döma i vissa brottmål ¹⁵⁾, dels att sköta statskassan ¹⁶⁾ och verkställa utbetalningar efter senatens utanordning (§ 33 c).

§ 61. Senare ökades antalet, då hvarje fältherre i krig medförde en qvestor (§ 148), och likaledes ståthållaren i provinsen hade sin qvestor för att sköta ekonomien (§ 20).

Tribuni plebis
Liv. 2, 33

§ 62. *Folktribunerna* intogo en alldeles särskild ställning, i det de hvarken voro magistratus maiores eller minores, hvarken curules eller non curules. — Ämbetet tillkom 493 efter plebejernas utvandring till mons Sacer.

Intercessionsrätt

§ 63. Folktribunerna voro till för att skydda plebejerna mot öfvergrepp af det andra ståndet och hade för detta ändamål *intercessionsrätt* ¹⁷⁾ eller *veto*

a) mot ämbetsmans dom eller åtgärd, om den träffade plebejerna;

b) mot senatsbeslut och

¹⁷⁾ ius intercedendi

c) mot folkbeslut, som syntes kränka plebejståndets rättigheter eller intressen.

Dessutom kunde tribunerna döma till böter¹⁾ och häktning²⁾: åtgärder, som till och med kunde drabba en konsul.

§ 64. Tribunerna ledde *concilia plebis* (§ 23) och kunde till och med sammankalla senaten (§ 35 a).

§ 65. Den, som förgrep sig på en tribun eller handlade i strid mot tribunernas afgifna veto, var hemfallen till gudars och människors straff³⁾. Deraf kallades tribunerna *sacrosancti*, och deras ämbete *sacrosancta potestas*.

§ 66. Tribunerna voro först 2 sedan 10. Endast plebejer voro valbare.

Straffrätt

¹⁾ *ius multæ dictionis* ²⁾ *ius in vincula duci iubendi*

Ius cum plebe agendi

³⁾ *sacer* Liv. 3, 55, 8

Antal

Rättsväsendet.

Romersk rätt.

§ 67. För att höra inom romerska rättens område, måste man i allmänhet vara *romersk medborgare*⁴⁾. (Endast *ius gentium* afsåg förhållandet till utländska folk).

§ 68. Romersk medborgare blef man genom födelsen, genom frigifning (§ 12) eller genom särskildt folkbeslut.

§ 69. Full borgarrätt⁵⁾ åtnjöto från början endast patricierna. Plebejerna tillkämpade sig den så småningom — hufvudsakligen mellan åren 493 och 367. År 90 utsträcktes den till alla *Italici*, och af Caligula till alla fria invånare i verldsmonarkien.

§ 70. *Romersk borgarrätt* omfattade dels förmoner dels skyldigheter. Såsom *förmoner* märkas

1) *offentliga*: rätt att rösta i folkförsamlingen⁶⁾, att söka statens ämbeten⁷⁾ och att vädja till folkförsamlingen från ämbetsmans dom i kriminalmål⁸⁾;

2) *enskilda*: rätt att ingå ett rättsligen giltigt äktenskap⁹⁾ och att i strängt romersk mening förvärfva och afyttra egendom¹⁰⁾.

§ 71. Såsom *skyldigheter* märkas krigstjänst¹¹⁾ och skatt¹²⁾.

§ 72. Sammanfattningen af en persons alla borgerliga rättigheter, hans borgerliga existens, kallades *caput*.

§ 73. En förnedring eller förändring af någons rättsliga ställning i detta afseende kallades *capitis deminutio* (*maxima, media och minima*).

Rättssubjekt

⁴⁾ *civis Romanus*

Huru man blef romersk medborgare

Borgarrättens utsträckning

⁵⁾ *civitas*

Borgarrättens förmoner

⁶⁾ *ius suffragii* ⁷⁾ *ius honorum* ⁸⁾ *ius provocationis*

⁹⁾ *ius conubii*

¹⁰⁾ *ius commercii*

Skyldigheter

¹¹⁾ *ius militiæ* ¹²⁾ *ius tributorum*

Caput

Capitis deminutio

Ius privatum

§ 74. omfattade de rättsliga förhållanden, som gälde romerska medborgare sinsemellan.

§ 75. Romerska staten var i egentlig mening grundad på familjen. Så till exempel bildade de patriciska ätternas familjfäder den äldsta representationen (§ 26), och ett urval af desse senaten (§ 30). — Genom familj

Familjrätt

- ¹⁾ gentes jernas utgrenande uppstodo ätterna ¹⁾, och flera ätter bildade tillsammans en kuria (§ 2).
- ²⁾ prænomen ³⁾ nomen (gentile) ⁴⁾ cognomen § 76. Det mellersta af en Romares namn angifver den ätt han tillhör (*Publius Cornelius Scipio*: *Publius* är individens namn ²⁾, *Cornelius* är ätt-namnet ³⁾, *Scipio* namn på en gren af ätten ⁴⁾).
- Pater familias** § 77. *Fadren* var familjens konung och prest. Hans var egendomen, han hade en betydlig makt öfver hustru och barn, oinskränkt öfver slafvarne.
- Äktenskapsrätt** § 78. *Hustrun* öfvergick genom äktenskapet — om detta ingicks på något af de högtidligare sätten ⁵⁾ — från fadrens våld i mannens ⁶⁾. — Äktenskap förutsatte från början, att bägge kontrahenterna skulle tillhöra samma stånd; efter år 300 åtminstone, att bägge skulle vara romerska medborgare.
- ⁵⁾ genom confarreatio eller coemptio, ej genom usus ⁶⁾ in manu viri esse § 79. Barn, som födts i lagligt äktenskap ⁷⁾, kunde af fadren utsättas ⁸⁾ strax efter födelsen, dömas till slaftjenst, ja till och med till döden ⁹⁾. På fadrens gunst berodde det, om en son fick rätt att förvärfva själfständig egendom ¹⁰⁾.
- Patria potestas** § 80. En son kunde öfvergå från en fadersnyndighet till en annan genom *adoption* ¹¹⁾.
- ⁷⁾ matrimonium iustum ⁸⁾ e conspectu abire iubere ⁹⁾ Liv. 1, 26, 9 ¹⁰⁾ som kallades peculium Liv. 2, 41, 10 **Adoption** ¹¹⁾ arrogatio och adoptio
- Testamentsrätt** § 81. Rätt att genom *testamentering* förfoga öfver sin qvarlätenskap tillkom endast den, som hade ius commercii och var sui iuris. Barn, slafvar och främlingar voro från denna rätt uteslutne.
- Arfsrätt** § 82. Rätt att ärfva tillkom i första hand den afidnes hustru och barn, dernäst agnati och, om ej ens sådana funnos, dem som tillhörde samma ätt ¹²⁾.
- ¹²⁾ gentiles **Släktskapsförhållanden** *Anm.* *Agnati* voro släktingar på svärdssidan, som kunde uppvisa samme stamfader. *Cognati* betecknar andra blodsfränder, *affines* släktingar genom giftermål.
- Rätt till ting** § 83. *Commercium* eller *ius commercii* innebar rättighet att förvärfva, innehafva och afyttra egendom på ett inför lagen giltigt sätt, vare sig med full eganderätt ¹³⁾ eller med rätt att nytja och draga vinst af något ¹⁴⁾. Endast på senare sättet kunde till exempel ager publicus och provinci-alernas jordegendom besittas.
- ¹³⁾ dominium ¹⁴⁾ possessio **Obligationsrätt** § 84. *Obligatio* innebar, att en person hade en viss rättighet i förhållande till en annan, vare sig till en sak, till skadeersättning, till kroppsligt arbete eller dylikt. *Obligatio* uppkom a) ex contractu: genom lagenlig öfverenskommelse, till exempel mellan fordringsegare och gäldenär ¹⁵⁾; b) ex delicto: genom ett brott, som ej hörde under kriminallagen, till exempel furtum, rapina, iniuria m. m.
- ¹⁵⁾ nexus (— i): gäldenär; nexus (— us): egenskapen att vara skuldsatt.

Ius publicum.

§ 85. Dermed menas dels statens författning och förvaltning, dels rikets invånares rättsliga ställning till staten.

Romersk rättsskipning.

Rättegångsmålen § 86. *Rättegångsmålen* delades i sådana, som blott rörde förhållandet mellan enskilde ¹⁶⁾, och sådana, hvarigenom statens rätt ansågs förnärad ¹⁷⁾.

ning ¹⁶⁾ causæ privatæ ¹⁷⁾ causæ publicæ

Det förra slaget föranledde till *civilprocesser*¹⁾, det senare till *kriminalprocesser*²⁾.

Civilprocesser.

§ 87. *Civilprocessen* var en tvist inför rätta mellan enskilde medborgare rörande en omtvistad sak.

§ 88. En egendomlighet för den romerska rättsskipningen var, att *pretorn* blott förde den ena, formelare delen af rättegången — förhandlingarna in iure; undersökningen af faktum deremot och domfällandet — förhandlingarna in iudicio, öfverlemnades åt en eller flere *undersökningsdomare*³⁾, som ej behöfde vara statens ämbetsmän.

§ 89. Sedan kändanden⁴⁾ personligen stämt den anklagade⁵⁾ inför *pretorns* tribunal⁶⁾, hade denne att afhöra parternas påståenden, undersöka rättegångsmålets befogenhet och beskaffenhet, utsätta rättegångsdagar inför undersökningsdomaren⁷⁾ och gifva denne instruktion⁸⁾, huru han skulle döma.

§ 90. Inför *undersökningsdomaren* förekom derpå — sedan parterna upprepat sina yrkanden — bevisföringen genom muntliga och skriftliga vitnesmål⁹⁾, vidare: tal af parterna eller deras patroni samt slutligen domens fällande och afkunnande¹⁰⁾.

§ 91. Man skiljer mellan *legisaktionsprocesser* och *formularprocesser*.

§ 92. *Legisaktionsprocessen* utmärktes hufvudsakligen deraf, att vissa formler måste användas, hvarvid minsta förbiseende — om man till exempel använde ett oriktigt ord, eller fordrade ett enda *as mer*¹¹⁾ eller mindre än motparten var skyldig — medförde processens förlust.

§ 93. *Formularprocessen* infördes (omkring år 200), dels emedan det ej fans *legis actiones* för alla slags rättstvister, dels emedan de genom sina stränga former voro besvärliga. *Formularprocessen* har sitt namn af en *formula*, som *pretorn* in iure uppsatte, innehållande fullmakt och instruktion för undersökningsdomaren.

§ 94. I sammanhang med *civilprocessen* märka vi följande juridiska termer:

a) *legis actio sacramento*, som har sitt namn deraf, att båda parterna i en tempelkassa nedlade processböter¹²⁾, som förlorades af den tappande parten;

b) *sponsio*, en vadsomma, som hvardera parten utfäste sig att erlægga, om han förlorade;

c) *vadimonium*, borgenssumma. In iure ålade *pretorn* svaranden att iakttaga inställelse på utsatt dag¹³⁾ och därför ställa borgesmän¹⁴⁾, som, om han ej instälde sig¹⁵⁾, hade att betala summan.

d) *vindicia*, interimsutslag. *Pretorn* tilldömde in iure det omtvistade föremålet åt endera parten, för den tid rättegången varade¹⁶⁾.

e) *legis actio per manus iniectio*. Om den tappande parten ej kunde eller ville underkasta sig utslaget, så lade kändanden sin hand på motparten, till tecken att han fordrade rätt öfver hans person. *Pretorn* tilldömde

¹⁾ iudicia privata

²⁾ iudicia publica

Iudicia privata

Förhandlingarna in iure och in iudicio

³⁾ iudices, arbitri, recuperatores

In iure

⁴⁾ petitor ⁵⁾ is, unde petitur

⁶⁾ in ius vocare Liv. 3, 44, 8

⁷⁾ tillsatt af *pretorn* (iudicem dare) på förslag af *petitor* ⁸⁾ dock endast vid formularprocesser (§ 93)

In iudicio

⁹⁾ testes producere ¹⁰⁾ sententiam pronuntiare.

Legis actiones

Liv. 3, 45, 2

¹¹⁾ plus petere

Formulæ actionum

Legis actio sacramento

¹²⁾ sacramentum

Sponsio

Liv. 3, 24, 5

Vadimonium

¹³⁾ sistere aliquem ¹⁴⁾ vadari aliquem, vades dare Liv. 3, 13, 5 ¹⁵⁾ vadimonium deserre Cic. Cat. 2, 3, 5

Vindicia

Liv. 3, 44 o. 45 ¹⁶⁾ vindicias dare Liv. 3, 44, 12

Manus iniectio

honom denna rätt; hvarefter svaranden kunde hållas fången, tvingas att arbeta af sin skuld eller säljas.

Kriminalprocesser

a) till år 149.

Domare

- ¹⁾ proditio Liv. 2, 3, 1
²⁾ perduellio Liv. 1, 26 Cic. Mil. 14, 36 ³⁾ parricidium Cic. Rosc. Am. 26, 76

Processens form

- ⁴⁾ reus ⁵⁾ diem dicere alicui proditionis etc. Liv. 2, 52, 6; 3, 13, 4 ⁶⁾ producere testes Liv. 2, 52, 8 ⁷⁾ se defendere ⁸⁾ causam dicere pro aliquo Liv. 2, 61, 6 ⁹⁾ iudicare

Provocatio ad populum

Liv. 1, 26, 9

- ¹⁰⁾ sordidus, vestem mutare Liv. 2, 61, 5 ¹¹⁾ circumire et prensare homines Liv. 2, 61, 5 ¹²⁾ solum vertere exsillii causa Liv. 3, 13, 9

Quæstiones perpetuæ

- ¹³⁾ quæstio repetundarum Sall. Cat. 18, 3 ¹⁴⁾ qu. ambitus ¹⁵⁾ qu. peculatus ¹⁶⁾ qu. maiestatis ¹⁷⁾ Cic. Rosc. Am.

Domare i quæstiones perpetuæ

- ¹⁸⁾ Cic. Rosc. Am. 4, 10
¹⁹⁾ indices quæstionis
Jurymän
²⁰⁾ Cic. Rosc. Am. 35, 101
²¹⁾ sortiri indices

Åklagare i en quæstio perpetua

²²⁾ postulare, accusare

§ 95. Brott, som ansågos kränka statens rätt, såsom landsförräderi ¹⁾, högförräderi ²⁾ (ingrepp i statens eller familjens rätt att straffa), mord ³⁾, dömdes i regeln af en statsämbetsman: qvestor, tribun eller edil.

§ 96. En sådan ämbetsman stämde den skyldige ⁴⁾ inför sig ⁵⁾, framdrog vitnen ⁶⁾, afhörde försvarstal af den anklagade ⁷⁾ eller hans patronus ⁸⁾ (§ 103) och fälde slutligen sin dom ⁹⁾, vanligen efter att hafva ransakat på tre särskilda rättegångsdagar.

§ 97. Vädjade den dömde till folkförsamlingen — hvilket var rätt och sed (§ 70) — så hölls en sådan på vanligt sätt (§ 25) af den ämbetsman, som fält domen.

§ 98. Före dessa komitier plägade den anklagade, sorgklädd ¹⁰⁾, gå omkring på forum och söka stämma folket till mildhet vid domen ¹¹⁾. Hade han inga utsigter, så kunde han gå i frivillig landsflykt ¹²⁾.

b) efter år 149.

§ 99. År 149 inrättades 4 stående domstolar för vissa bestämda brottmål, nämligen en för utpressningar i provinserna ¹³⁾, en för olofflig röstvärfning ¹⁴⁾, en för undansnillande af offentliga medel ¹⁵⁾ och en för majestätsbrott ¹⁶⁾ (mot folkets rätt eller mot i ämbetsutförning stadd tjänsteman). — Med tiden tillkommo flera, till exempel för lönmord ¹⁷⁾, förfalskning o. s. v.

§ 100. Ordförande i quæstiones perpetuæ voro pretorer ¹⁸⁾ eller, der deras antal ej räckte till, särskildt utsedde ransakningsdomare ¹⁹⁾. Ordföranden dömde alltid tillsammans med en jury af edsvurne män ²⁰⁾, hvilka för hvarje år utnämndes af pretorn, mest ur senats- och riddarståndet, och af hvilka ett visst antal för hvarje mål utlottades ²¹⁾.

§ 101. I en quæstio perpetua kunde hvem som helst anklaga ²²⁾; i det förra slaget af kriminalprocesser — som ej upphäfdes efter 149 — blott statsämbetsmän.

Straff

- ²³⁾ multare aliquem pecunia ²⁴⁾ interdicere alicui igni et aqua ²⁵⁾ virgis cædere aliquem ²⁶⁾ damnare aliquem capitibus

Rättsbiträden

Patroni

²⁷⁾ Cic. Rosc. Am. 1

Advocati

- ²⁸⁾ Liv. 3, 14, 5; 2, 61, 4

Iuris consulti

- ²⁹⁾ responderere ³⁰⁾ Liv. 3, 55, 8 ff.

§ 102. De vanligaste straff, som användes hos Romarne, voro: penningböter ²³⁾, landsflykt ²⁴⁾, spöslitning ²⁵⁾ och dödsstraff ²⁶⁾.

§ 103. Oratores eller patroni ²⁷⁾ voro sådana personer, som inför rätta uppträdde med tal till någons förmon. De böra skiljas från advocati ²⁸⁾, hvilka genom personlig närvaro och personligt inflytande inför rätta sökte främja någons sak. Med rättslärde slutligen menades ansedde män med juridisk bildning, hvilka hemma hos sig eller på forum gáfvo råd i juridiska frågor ²⁹⁾, tolkade lagställen ³⁰⁾ o. s. v.

Religionsväsendet.

§ 104. Det romerska religionsväsendet har utgått från familjens religiösa plägseder och derifrån utvecklats till statsreligion, hufvudsakligen ordnad redan under konung Numa. Man skiljer sålunda mellan individens eller familjens och de särskilda ätternas kult¹⁾ och de gudstjenstliga bruk, som tillhörde kuriorna, tribus eller staten i dess helhet²⁾.

§ 105. Allmänna fordringar för att rätt kunna nalkas gudarne voro, utom det religiösa sinnelaget³⁾, dels kroppslig renhet⁴⁾, dels ett noggrant iakttagande af en svår och invecklad ritual hvilken det ålåg pontifices (§ 120 a) att känna och meddela. Minsta försumlighet häruti ansågs medföra gudarnes vrede⁵⁾.

Religiösa handlingar.

§ 106. Olika religiösa handlingar voro *offer, böner, löften, festspel, utforskande af gudarnes vilja, likbegängelser, bröllop* (§ 78) m. m.

§ 107. *Offer* utgjorde en hufvudsaklig del af de gamles gudstjenst. De voro dels oblodiga dels slagtoffer.

§ 108. Till *slagtoffer* användes olika djur. Så offrades till exempel vid femårsreningen för hela folket (§ 55) ett svin, en vädur och en tjur⁶⁾. Till öfvergudarne offrades hvita⁷⁾, till underjordens gudar mörka⁸⁾ djur. Olika gudar fordrade olika slags offerdjur, hvilka måste vara felfria och icke använda i människans tjenst.

§ 109. Offrandet tillgick sålunda:

a) Djuret framleddes af offertjenare, bekransadt, stundom med förgyllda horn⁹⁾, till det festligt smyckade altaret¹⁰⁾, der offerpresten väntade, hvitklädd och med offerbindlarna¹¹⁾ om pannan.

b) Efter det tystrad blifvit äskad¹²⁾, på det ej något ord af dåligt förbud måtte höras, uttalade presten en bön¹³⁾.

c) Derefter invigde han offerdjuret¹⁴⁾, i det han på dess hufvud utströdde offermjölet¹⁵⁾ samt afskar en tofs af pannans hår och kastade den i offerelden¹⁶⁾ med orden: »macta est»: »offret är vigdt».

d) Sedan slagtdes djuret af särskilda offerslagtare¹⁷⁾.

e) Inelfvorna undersöktes¹⁸⁾ af haruspices (§ 124 Anm.) för utrönande af huruvida offret var gudarne täckligt¹⁹⁾.

f) Inelfvorna och delar af köttet tillagades med mycken omsorg och brändes jämte vin och offermjöl på altaret²⁰⁾.

g) Den öfriga delen användes till den derpå följande offermåltiden.

§ 110. *Oblodiga offer* bestodo af *vin*²¹⁾, *mjöl*, *olja*, *honung*, *rökverk*, *förstlingen af skörden* m. m.

§ 111. Utom de vanliga *böner*, som förekommo vid hvarje betydelsefull handling, och hvarvid det gälde att noga iakttaga fastställda böneformulär,

Ursprung

¹⁾ *sacra privata* Liv. 5, 52, 3 o. 4 ²⁾ *sacra publica* Liv. 1, 20, 6; 1, 32, 2

Fordringar för att nalkas gudarne

³⁾ *pietas*. Idealbild: Vergilii framställning af Aeneas ⁴⁾ Liv. 1, 45, 6 ⁵⁾ Liv. 1, 31, 8

Olika slag af gudsdyrkan

Sacrificia

Slagtoffer

⁶⁾ *suovetaurilia*. Liv. 1, 44, 2 Rh. A. 50

⁷⁾ Vg. Aen. 4, 61

⁸⁾ Vg. Aen. 5, 97

Offerceremonierna

⁹⁾ Vg. Aen. 5, 366 ¹⁰⁾ Vg. Aen. 3, 63 ¹¹⁾ Vg. Aen. 3, 81. Infula: ett rödt och hvitt band om pannan med nedhängande ändar: vittæ.

¹²⁾ »Favete linguis!» Hor. Od. 3, 1, 2 ¹³⁾ Vg. Aen. 2, 688

¹⁴⁾ *immolare* ¹⁵⁾ *mola salsa* Vg. Aen. 4, 517

¹⁶⁾ Vg. Aen. 6, 245

¹⁷⁾ *percutere victimarii*

¹⁸⁾ Vg. Aen. 4, 64, 65. *exta inspicere* ¹⁹⁾ *litare*: offra med framgång Vg. Aen. 4, 50

²⁰⁾ *exta porricere* Vg. Aen. 5, 237.

Oblodiga offer

Vg. Aen. 1, 736; 3, 66 Hor. Od. 3, 23, 3 ²¹⁾ *libare*

Preces

Liv. 1, 12, 7; 2, 49, 7

- ¹⁾ supplicationes Liv. 3, 7, 7
²⁾ pompæ ³⁾ lectisternia
⁴⁾ pulvinaria Cic. Cat. 3, 10, 23
⁵⁾ Cic. Cat. 3, 6, 15. Såsom tacksägelsefest äfven: gratulatio Cic. Cat. 4, 10, 20.

Vota publica och privata

- ⁶⁾ Liv. 21, 62, 10; 1, 27, 7
⁷⁾ Hor. Od. 1, 36; 2, 7, 17
⁸⁾ deraf: voti reus Vg. Aen. 5, 237

anställdes äfven mera storartade *bönefester* ¹⁾, ofta förenade med processioner till templen ²⁾ och festmåltider till gudarnes ära ³⁾, hvarvid gudabilder lades på praktoffer ⁴⁾ framför uppdukade maträtter. Sådana bönefester påbjödos för att afvända en olycka eller till tack för en betydelsefullare räddning. I senare fallet var bönefesten tillika en utmärkelse för den medborgare, som varit medlet för statens räddning ⁵⁾.

§ 112. Vid viktiga företag eller farliga tillfällen plögade man göra gudarne *löften* vare sig å statens vägnar, såsom vid pest, krig ⁶⁾ och dyl. eller enskildt, till exempel om man tillämnade en resa ⁷⁾. Det som utlofvades var offer, byggande af tempel, uppförande af festspel m. m. Ett sådant löfte var ovilkorligt förbindande ⁸⁾.

Ludi

§ 113. Liksom de öfriga gudstjenstliga handlingarna afsågo äfven *festspelen* att blidka gudarnas vrede och nedkalla deras nåd. En del infördes vid tillfällen af stora hemsökelsor. Alla festspel voro förenade med offer, de circensiska äfven med processioner, hvarvid gudabilder fördes från templen till cirkus.

Ludi circenses

Liv. 1, 35, 7 ff.; 1, 9, 6

§ 114. De *circensiska spelen* firades på cirkus och bestodo uti *kappkörning*, *kapplöpning*, *knytnäfkamp* och *brottning*. De omtalas redan under Romulus.

Ludi scænici

Liv. 7, 2, 3

§ 115. *Dramatiska skådespel* infördes från Etrurien 364 och uppfördes på teatern.

Ludi gladiatorii

⁹⁾ lanista

¹⁰⁾ editor muneris

§ 116. *Gladiatorsspielen* försiggingo först på forum sedan på amfiteatern. Här kämpade gladiatorer mot hvarandra eller mot vilda djur på lif och död. Gladiatorerna utgjordes af slafvar, fångar, förbrytare eller lejda personer. De höllos af en fäktnästare ⁹⁾, hvilken inöfvade dem och utstyrde dem till den, som ville uppföra ett gladiatorsspel ¹⁰⁾. Spelen infördes från Etrurien 264.

Om *inhemtande af gudarnes vilja* se §§ 124 och 125.

Iusta funebria

Liv. 1, 20, 7 Vg. Aen. 6, 212 ff.

¹¹⁾ manes

§ 117. Den dödes ande uppfattades som ett gudomligt väsen ¹¹⁾, hvars välsignelse eller ogunst berodde af huru de efterlevande egnade honom sin vördnad. Härtill hörde särskildt *begrafningens* heder, utan hvilken den dödes ande ej fick ro ¹²⁾.

Högtidligt begravnings-sätt

¹³⁾ efferre aliquem Liv. 2, 33, 11 ¹⁴⁾ funus Liv. 2, 7, 4 ¹⁵⁾ imagines

§ 118. Sedan den aflidne i sju dagar legat på paradbädd uti atrium, bars liket på åttonde dagen till grafven ¹³⁾ i procession ¹⁴⁾, hvari utom slägtingar och bekanta äfven deltog personer, utklädde till likhet med den aflidnes kuruliske förfäder, hvilkas vaxmasker ¹⁵⁾ de buro för ansigtet (§ 9); äfvensom musikanter och legda gråterskor, som uppstämde klagosånger.

¹⁶⁾ laudatio funebris Liv. 2, 47, 11 ¹⁷⁾ pro rostris

b) På forum stannade liktåget, och liktal ¹⁶⁾ hölls från talarestolen ¹⁷⁾ af närmaste frände eller en ämbetsman.

¹⁸⁾ crematio Rh. A. 51
¹⁹⁾ humatio ²⁰⁾ urna, testa M. A. 14 ²¹⁾ »Ave!»
 »Sit tibi terra levis!»
²²⁾ Rh. A. 40

c) Härpå följde sjelfva begrafningen antingen genom förbrännande ¹⁸⁾ eller jordande ¹⁹⁾. I förra fallet samlade man efter förbrännandet benen uti en urna ²⁰⁾, som nedsattes i grafkammaren under afskedshelsingar till den döde ²¹⁾. — Grafvarna lägo merendels vid vägen nära stadsporten ²²⁾.

d) Nio dagar efter begrafningen bragte man den döde ett offer ¹⁾ och höll en festmåltid till hans ära. Likaså offerades på hvarje årsdag efter begrafningen ²⁾. — Staten firade hvarje år i februari en dödsfest ³⁾ till de bortgångnes minne.

¹⁾ novendiale

²⁾ Vg. Aen. 5, 45 ff.

³⁾ feralia

Presterskapet.

§ 119. De religiösa åligganden, som tillkommit konungarne, öfvergingo efter 509 dels till det redan under Numa stiftade *pontifex-kollegiet*, som bestod af 5, sedan 9 och slutligen 15 medlemmar, af hvilka en var den förnämste: *pontifex maximus*; dels till den först efter 509 tillsatte *offerkonungen* ¹⁾, (hvilken åligganden äro föga kända).

¹⁾ rex sacrorum Liv. 2, 2, 1

§ 120. Sålunda hade *pontifices*, utom förrättandet af vissa offer, att

Pontifices Liv. 1, 20

a) i egenskap af sakkunnige gifva anvisningar och instruktioner eller närvara vid nästan alla slags handlingar, som hade med religionen att skaffa, såsom offer, löften, invigningar, ingående af äktenskap ²⁾, begrafningar m. m.

Åligganden

b) ordna tidräkningen med angifvande af festdagar ³⁾, dagar, på hvilka komitier och rättegångar fingo ⁴⁾ eller icke fingo ⁵⁾ hållas m. m.

²⁾ confarreatio; ej vid coemptio och usus.

³⁾ feriae ⁴⁾ dies fasti ⁵⁾ dies nefasti Liv. 1, 19, 7

c) utnämna rex sacrorum, flamines och de vestaliska jungfrurna, öfver hvilka de äfven hade domsrätt.

§ 121. Kollegiets arkiv omfattade, *ritualböckerna* ⁶⁾, som innehöllo gudstjenstliga anvisningar, *festkalendern* ⁷⁾ och *årskrönikan* ⁸⁾, i hvilken årets viktigaste händelser antecknades.

Pontifex-arkivet

⁶⁾ commentarii pontificum Liv. 1, 32, 2

⁷⁾ fasti ⁸⁾ annales maximi

§ 122. *Flamines* voro offerprester för särskilda gudar. De voro dels *maiores* dels *minores*. *Maiores* voro *flamen Dialis*, *fl. Martialis* och *fl. Quirinalis*.

Flamines

Liv. 1, 20, 2

§ 123. Vestas tjänst och isynnerhet vårdandet af den eviga elden på hennes altare — statens härd — var anförtrodd åt 4, senare 6 jungfrur, som valdes ur de ädlaste familjerna. *Vestalterna* ansågos som heliga personer och hade flera företrädesrättigheter. Men om de läto den heliga elden slockna, blefvo de dömda att gisslas; och om de bröto sitt kyskhetslöfte, så blefvo de lefvande begrafna.

Virgines Vestales

Liv. 1, 20, 3 Rh. A. 70

§ 124. *Augurer* utgjorde ett romersk presterskap af stort anseende, hvars bistånd ämbetsman egde att fordra, då han ville inhemta gudarnes vilja angående en bestämd, tilltänkt handling. Sådant skedde före ämbets-tillträde, före komitier, före börjandet af ett krig eller en drabbning. Rättighet och skyldighet att taga auspicier tillhörde således ämbetsmannen ¹²⁾, men sjelfva ceremonierna, som voro många och olikartade, utfördes af augurerne i enlighet med en småningom utvecklad auguralvetenskap ¹³⁾. De tecken, som mest iakttogos, voro vissa foglars flygt eller läte ¹⁴⁾, samt blix och åska ¹⁵⁾.

Augures

¹²⁾ ius auspiciorum: suis auspicibus. Ämbetsmannen har rätt till auspicia, augurerne iakttaga auguria.

¹³⁾ Liv. 1, 18 ¹⁴⁾ auguria ex avibus ¹⁵⁾ auguria ex caelo

Haruspices

¹⁶⁾ procurare prodigia Cic. Cat. 3, 8, 19

Anm. Till statspresterskapet räknades icke *offersiarna*, hvilka dels anlätades för undersökning af offren (§ 109 e) dels för att råda bot för vissa ovanliga företeelser ¹⁶⁾, som ansågos innebära jårtecken från gudarne.

Fetiales*Fetiales* se § 157.**Sacerdotes Sibyllæ**

¹⁾ sortes Sibyllinæ: Vg. Aen. 5, 735—737 ²⁾ libros Sibyllinos adire Liv. 3, 10, 7 ³⁾ duoviri, decemviri, quindecimviri sacris faciundis

§ 125. De under Tarquinius Superbus till Rom införda samlingarna af grekiska orakelsvar¹⁾, hvilka ansågos profetera om Roms öden, rådfrågades²⁾ vid ovanligare politiska faror och olyckor. Det presterskap, som hade i uppdrag att förvara och efter uppdrag af senaten undersöka dessa urkunder, utgjordes af 2, sedan 10 och slutligen 15 *prester*³⁾. Deras utlåtanden föranledde vanligen upptagande af nya gudar eller gudstjenstliga handlingar. Det var hufvudsakligen på denna väg, som den grekiska kultens inflytande i Rom förmedlades.

Invigda platser.**Templum**

Rh. A. 21 M. A. 6

⁴⁾ suggestus ⁵⁾ vestibulum, oftast med pelarrader framför ⁶⁾ cella ⁷⁾ simulacrum ⁸⁾ ara ⁹⁾ altaria (pluralis).

§ 126. *Templum* är dels hvarje af en augur invigdt rum, till exempel comitium, curia Hostilia, auguraculum, dels betecknar ordet särskildt gudahus, (hvarför dock äfven andra namn finnas). Ett sådant tempels hufvuddelar äro en hög grundmur⁴⁾, i hvilken trappor äro anbragta, ledande upp till förhuset⁵⁾, innanför hvilket ligger det egentliga gudahuset⁶⁾, i hvars bakre fond gudabilden⁷⁾ står, och framför denna ett mindre altare⁸⁾. Det större offeraltaret⁹⁾ står framför trapporna eller inbygdt i dessa. — Templen, som mest voro afsedda till gudens boning och ej för en gudstjenstfrände menighet, voro i allmänhet vida mindre än våra.

Circus

M. A. 13. Rh. A. 20

¹⁰⁾ spectacula ¹¹⁾ spina

¹²⁾ metæ

¹³⁾ carceres

§ 127. Rännarbanan var en långsträckt, i ena ändan afrundad, i den motsatta nästan tvärhuggen byggnad, på hvars murar åskådarbänkarna¹⁰⁾ uppstego i rader öfver hvarandra. Banan delades i midten af en låg mur¹¹⁾, vid hvars ändar stodo de gränspelare¹²⁾, omkring hvilka kappkörningsspannen skulle vända. I den tvära ändan voro inhägnader¹³⁾, från hvilka spannen löpte ut. — Circus Maximus rymde på Cæsars tid 150,000 sittplatser, senare mer än dubbelt så många.

Theatrum

Rh. A. 54, 57 M. A. 8
¹⁴⁾ cavea ¹⁵⁾ præcinctio-
nes ¹⁶⁾ cunei ¹⁷⁾ orchestra
¹⁸⁾ pulpitum: tal-
platsen: scæna: fondväg-
gen.

§ 128. Teaterns hufvuddelar äro: åskådarrummet¹⁴⁾ med sina kretsformiga omgångar¹⁵⁾ och kilformiga afdelningar¹⁶⁾, skilda genom trappuppgångar; vidare orkesterrummet¹⁷⁾ — hos Romarne upplåtet till sittplatser för senaten och riddarne — samt slutligen sjelfva *scenen*¹⁸⁾. — Af Roms 3 stående teatrar rymde Pompeji teater 17,500 åskådare.

Amphitheatrum

¹⁹⁾ arena ²⁰⁾ Amphitheatrum Flavium Rh. A. 24

§ 129. *Amfiteatern* har formen af två mot hvarandra vända *caveæ* med en *fäktar bana*¹⁹⁾ i midten. — Colosseum²⁰⁾ rymde 87,000 åskådare.

Krigsväsendet.**Härens indelning och uppställning på olika tider.****Romuli tribushär**

§ 130. Ursprungligen uppstälde hvarje tribus (§ 1) 1000 man fotfolk och 100 ryttare. Hären bestod alltså af 3,000 man infanteri och 300 ryttare.

§ 131. Efter Servii nya indelning (§ 5) bestod hären af 18 *centuriæ* **Servii Tullii klasshär**
equitum och de 5 klassernas *centuriæ peditum*.

§ 132. Hären uppställdes i *falang*, d. v. s. en lång oafbruten slaglinie **Phalanx**
med bred front.

§ 133. Men ungefär vid tiden för Vejenterkrigen (omkr. 400) ändrades härens uppställning och indelning på följande sätt: **Camilli manipularhär**
1200 *hastati*, indelade i 10 *maniplar*, bildade första ledet; **prima acies**
1200 *principes*, indelade i 10 *maniplar*, bildade andra ledet; **secunda acies**
600 *triarii*, indelade i 10 *maniplar*, bildade tredje ledet. **tertia acies**
Härtill kommo 300 *ryttare* samt 1200 *velites*, fördelade på *maniplarna*, så att
hvarje manipel hade 120 man + 40 *velites*.

§ 134. *Maniplarna* uppställdes i schackform med mellanrum sålunda: **Quincunx**

hastat-maniplarna: × × × × × × × × × ×

princeps-maniplarna: × × × × × × × × × ×

triarii-maniplarna: × × × × × × × × × ×

Blefvo *hastati* slagne, så framträdde i deras luckor *principes*, och slutligen, om så behöfdes, i desser luckor *triarii* ¹⁾.

¹⁾ »Res ad triarios redit.»

§ 135. Marius sammanslog (omkr. 202) 2 *manipuli* till *en cohors*. **Marii kohorthär**

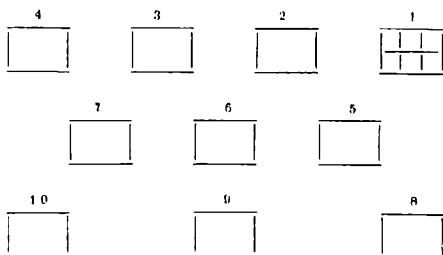
Summa: 30 *maniplar*, hopslagna till 15 kohorter.

§ 136. På Cæsars tid voro 3 *maniplar* hopslagna till *en kohort*, och **Cæsars här**
hären indelad på följande sätt:

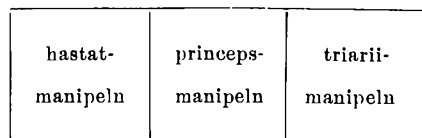
1 *legio* = 10 *cohortes*,

1 *cohors* = 3 *manipuli*,

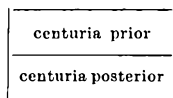
1 *manipulus* = 2 *centuriæ*. En *centuria* bestod af 50 till 60 man.

Kohorternas uppställning

Kohortens delning i manipular

Manipulus delning i centurior

Rytteriets indelning § 137. Rytteriet delades i 10 *turmæ*, hvarje turma i 3 *decurior*. En *decuria* bestod af 10 man.

Härens olika beståndsdelar.

Milites legionarii § 138. Kärnan af hären utgjordes af romerske medborgare, fördelade på *legioner*. Hvarje fältherre hade i allmänhet två *legioner*¹⁾. En medborgare var värnepliktig från sitt 17 till sitt 46 år i och för krig utom Rom, och från sitt 46 till sitt 60 år i och för hufvudstadens försvar²⁾.

¹⁾ exercitus legitimus
²⁾ Liv. 1, 43

Equites § 139. I legionen intogo *ryttarne*, som valdes bland de rikaste medborgarne, af gammalt en framstående plats (§ 5).

Riddarståndet: Ordo equester

§ 140. [Då rytteriet i senare tider mest utgjordes af bundsförvandter, upphörde russtjensten att vara hufvudsaken för equites. De bildade nu ett särskildt *stånd*, *riddarne*, till hvilket hvar och en hörde, som hade tillräcklig förmögenhet (en tid 400,000 sestetier), och som af censorn blifvit inskrifven bland equites. Dessa plägade såsom *publicani* förpakta statsinkomsterna (§ 56); hvarjämte jurymännen vid processer ofta valdes ur detta stånd. — Riddarståndets utmärkelsetecken voro en *guldring*³⁾ och en *tunika* med *smalt purpurbräm*⁴⁾. Vid skådespelen intogo riddarne de 14 nedersta bänkraderna bakom senatorerna].

Insignia
³⁾ anulus aureus ⁴⁾ tunica angusticlavia

Socii § 141. Italienska bundsförvandter voro skyldige att lemna Romarne *hjelptrupper* (§ 18) ofta till större antal, än Roms egna legioner omfattade.

Auxilia § 142. Äfven från de områden, der krig fördes, och från förbundsfolk utom Italien uppbådades *hjelptrupper*.

§ 143. *Socii* och *auxilia* uppställdes i allmänhet på flyglarna: deraf deras namn: *flygelkärer*⁵⁾.

Cohortes mercenariæ
⁶⁾ med funda och lapides missiles ⁷⁾ med arcus, sagittæ, pharetra.

§ 144. Slutligen användes äfven *värfvade trupper*, såsom baleariske slungare⁶⁾, kretensiske bågskyttar⁷⁾ och numidiskt rytteri.

§ 145. Ytterligare märkas i en romersk här:

Fabri 1) *Genikåren*, (§ 6), bestående af ingeniörer, timmermän och smeder, hvilka tjenstgjorde vid lägre utstakande och befästade, belägringsmaskinernas uppställande, broslagning m. m.;

Spelet M. A. 7 2) *spelet: tubicines*⁸⁾ och *cornicines*, som gáfvo signaler åt fotfolket, ⁸⁾ tuba Rh. K. 8: 11. ⁹⁾ liticines⁹⁾, som gáfvo signaler åt rytteriet, *bucinatores*¹⁰⁾, som signalerade vaktombyte i lägret m. m.;

⁹⁾ tuba Rh. K. 8: 11. ¹⁰⁾ bucina Rh. K. 8: 9

Veterani
Liv. 3, 57, 9
Evocati

3) *veterani*, soldater, som, ehuru uttjente, dock kvarstodo under fanorna;

4) *evocati*, som efter tjenstetidens slut åtog sig att på vissa vilkor ännu en gång inträda i tjenstgöring;

Cohors prætoris

5) *cohors prætoris*, mest riddares och senatorers söner, som följde fältherren i krig för att praktiskt inhemta krigskonsten, utan att tjena i ledet.

Befälet.

Imperator § 146. *Öfverbefälhafvaren* var en magistratus med konsularisk rang. Han hade i fält önskränkt makt (med rätt öfver lif och död¹¹⁾) och sades föra

¹¹⁾ ius vitæ ac necis.

kriget »under egna auspiciis» ¹⁾ (med rätt att sjelf taga auspiciis, § 124), ¹⁾ suis auspiciis. Liv. 3, 1, 4 hvarmed betecknades hans sjelfständiga ställning.

§ 147. *Underfältherrarne* eller *generaladjutanterna* användes af fältherren hufvudsakligen till att kommendera enskilda truppafdelningar. De utnämdes af senaten. (Se äfven § 20).

§ 148. *Generalintendenten* (§ 61) förvaltade krigskassan, utdelade sold, ombesörjde proviantering samt kunde i nödfall öfvertaga ett militäriskt befäl.

§ 149. *Sex legionschefer* kommenderade hvarje legion. Befälet ombyttes turvis. — Legionscheferna utnämdes i början af fältherren, senare af comitia tributa.

§ 150. *Befälhafvare* öfver hjälptrupper, genikårer, och öfver flottan hette *præfecti*.

§ 151. *Centurioner* voro underofficerare, som förde hvar sin centuria. — De utsågos af fältherren bland de dugligaste soldaterna och hade såsom ämbetstecken en käpp ²⁾.

Vapen. Klädedrägt. Fälttecken.

§ 152. De tungtbeväpnade hade a) såsom försvarsvapen ³⁾: en lång fyrkantig *sköld* ^{a)}; *bröstpansar* ^{b)}, hvaraf funnos flera slag; *hjälm* af metall ^{c)}; *benskenor* ^{d)}; b) såsom anfallsvapen ^{e)}: *svärd* ^{e)}, *spjut* ^{f)}, bestående af ett 4 1/2 fot långt jern, instucket uti eller hylsformigt omslutande ett likaledes 4 1/2 fot långt träskaft.

§ 153. De lättbeväpnade hade a) såsom försvarsvapen: en mindre, oval *sköld* ^{g)} och *läderhjälm* ^{h)}, b) såsom anfallsvapen: *svärd* och flera mindre *spjut* ⁱ⁾.

§ 154. Fältherren bar öfver rustningen en *skarlakansröd mantel* ^{j)}; soldaten en *mantel af hvit ull* ^{k)}, motsatsen till den medborgerliga fredsdräkten ^{l)}.

§ 155. Hvarje manipel hade sitt särskilda *fälttecken* ^{m)}: en djurbild, en hand, en krans m. m. på en stång. Hvarje legion hade sedan Marii tid en *silfverörn* ⁿ⁾, som bars på en stång. Rytteriet hade en fanduk ^{o)}.

Truppernas utskrifning.

§ 156. Konsulerna utskrefvo med ledning af censorslistorna de värnepligtige ur de särskilda tribus ^{p)}. Den, som undandrog sig krigstjensten ^{q)}, drabbades af hårda straff. Skäl till befrielse ^{r)} voro: ålder (§ 138), sjukdom och förvaltande af stats- eller prestämbete. Efter utskrifningen aflades *ed* ^{s)}.

Krigsförklaring.

§ 157. Rätt att förklara krig och sluta fred med de närmaste grannfolken tillkom senaten; i andra fall fordrades beslut af folkförsamlingen. Sjelfva dessa och dermed sammanhängande handlingar voro förbundna med många ceremonier, hvilka utfördes af ett under konungatiden inrättadt prestekollegium, 20 *statshärolder* ^{t)}, af hvilka en var ordförande ^{u)}. Desse skulle,

Legati

Quæstor

Tribuni militum

Præfecti socium, auxilliorum, fabrum, classis. Centuriones

²⁾ vitis. Vite donare aliquem.

Vapen ³⁾ arma ^{a)} scutum Rh. K. 3: 15—18 ^{b)} lorica Rh. K. 2. M. A. 4 ^{c)} cassis Rh. K. 1. M. A. 23 ^{d)} ocreæ Rh. K. 2 M. A. 4 ^{e)} tela ^{e)} gladius Rh. K. 4: 8—10 M. A. 23 ^{f)} pilum Cæs. B. G. 1, 25 Rh. K. 4: 5, 6 M. A. 3

^{g)} parma M. A. 3. ^{h)} galea Rh. K. 2. M. A. 23. ⁱ⁾ hastæ Rh. K. 4: 2

Klädedrägt

^{j)} paludamentum ^{k)} sagum ^{l)} toga. Deraf uttrycken: sagatus, togatus Cic. Cat. 3, 6, 15

Signa ^{m)} Rh. K. 7: 9—18 M. A. 23 ⁿ⁾ aquila. Örnbärare: aquilifer Rh. K. 7: 1, 2, 5 ^{o)} vexillum Rh. K. 7: 6, 7 M. A. 23

Delectus

^{p)} scribere exercitum.

^{q)} detrectare militiam

^{r)} vacatio militiæ ^{s)} sacramentum

Beslutande myndigheter

Fetialkollegiet Liv. 1, 24; 1, 32 ^{t)} fetiales ^{u)} pater patratus

¹⁾ res repetere ²⁾ indicere
alicui bellum ³⁾ iustum
ac pium bellum ⁴⁾ foe-
dus ferire, icere.

om Romarne funno sig förorättade, först högtidligen i vitnens närvaro fordra skadeersättning¹⁾, och, om denna ej lemnades inom 30 dagar, formligen förklara kriget²⁾; hvartill hörde inkastandet af en lans på det fiendtliga området. Ett sålunda förklaradt krig ansågs rättmätigt³⁾. — Fetialerna hade äfven att uppgöra om fredsvilkor och avsluta fördrag⁴⁾.

Hären på marsch.

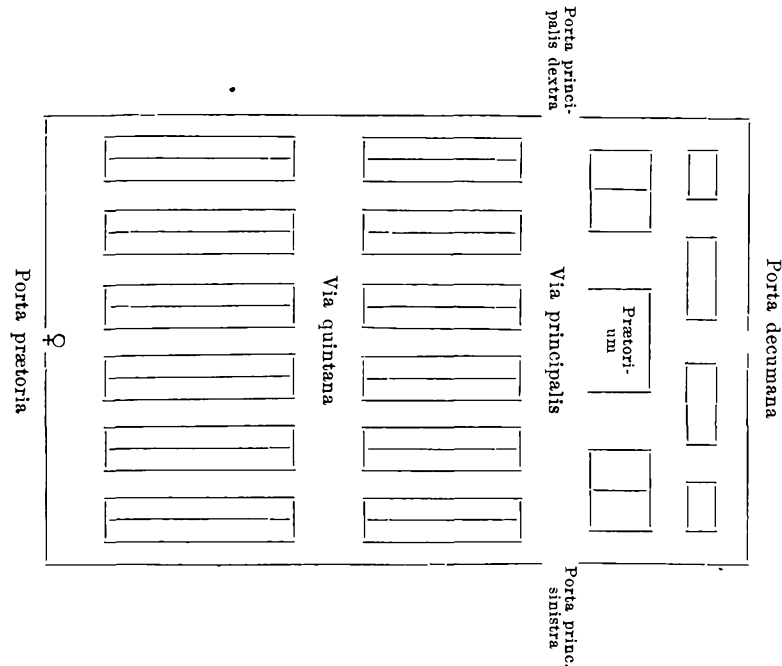
Agmen § 158. Vanligen tågade hären på kolonn, d. v. s. med smal front. Hvarje legion följdes af sin tross. Väntade man anfall under marschen, så tågade man i en liksidig fyrkant⁵⁾ med trossen i midten. Hären, uppställd i marschordning, hette *agmen*.

⁵⁾ agmen quadratum

Läger.

Castra § 159. En romersk krigshär i fält plögade slå läger hvarje natt. Lägret var vanligen rektangulärt och omgafs af en *graf*⁶⁾. Jorden uppkastades inåt lägret och bildade en *vall*⁷⁾. Lägrets hufvuddelar synas härnedan.

⁶⁾ fossa ⁷⁾ vallum, agger
Rh. K. 17: 11

Stativa (castra) § 160. Skulle hären en längre tid vistas på samma ställe, så uppfördes ⁸⁾ æstiva ⁹⁾ hiberna ett solidare *ståndläger*, olika för sommaren⁸⁾ och för vintern⁹⁾.

Fältslag.

Acies
¹⁰⁾ media acies ¹¹⁾ dextrum,
sinistrum cornu

§ 161. Hären, uppställd till strid, hette *acies*. De romerska *legionerna* plögade bilda midten¹⁰⁾, *socii* och *auxilia* stodo på flyglarna¹¹⁾, och utanför dessa uppställdes *rytteriet*.

§ 162. På omkring 100 stegs afstånd från fienden höjde de främsta leden sina spjut ¹⁾, och på 10 stegs afstånd sändes första salvan. Sedan denna bragt fienderna i förvirring, drogos svärden ²⁾, och striden afgjordes i handgemäng ³⁾.

§ 163. Stundom inleddes striden genom en skärmytsling, som öppnades af de lättbeväpnade *rorarii*.

§ 164. I de fallnes ställe insattes ett lättbeväpnadt reservmanskap, kalladt *accensi velati* (hvilka eljes användes som arbetemanskap).

Angrepp på fasta platser.

§ 165. *Blokad* användes för att afstänga en fiende från tillförsel och undsättning. Den fasta platsen omgafs för detta ändamål med *vall* och *graf*, och derbakom fördelades den *belägrande hären*.

§ 166. *Formlig belägring* afsåg hufvudsakligen att spränga stadsporten eller att bräcka, underminera eller bestiga muren för att kunna tränga in med hären.

§ 167. Härtill användes åtskilliga *belägringsredskap* såsom:

1) en *belägringsvall* eller terrass, som påbörjades utom skotthåll och småningom fördes fram till stadsmuren. På denna väg framtågade stormkolonnen och besteg muren; eller ock framforslade man på densamma

2) *flyttbara torn*, fyllda med soldater, som derifrån skulle stiga ned på muren. — För att slå hål i muren eller stadsporten användes

3) *murbräckan* en grof bjelke, framtill försedd med ett *vädurshufvud* af jern och vanligen inpassad i ett

4) *murbräcksskjul*, som skyddade dem, hvilka satte murbräckan i rörelse. — De, som arbetade på vällen eller sköto på fiender, som stodo på muren, skyddades af

5) *skyddstak*, hvilande på 4 stolpar, med ena sidan täckt, de öfriga öppna, samt af

6) *fältskärmar* af trekantig eller halfrund form. — För att skjuta med gröfre projektiler mot muren eller in i staden hade man två slags

7) *grofva armborst*.

Sold. Belöningar. Straff.

§ 168. *Sold* infördes först under Vejenter-kriget (omkr. 400). Den utgjorde för en simpel soldat 1,200 *as* om året. En centurion hade dubbelt så mycket och en ryttare tredubbelt.

§ 169. *Belöningar* för tapperhet i fält voro: *ökad sold* och *proviant*, en slags *medaljer* ¹⁾ *kransar* ²⁾ m. m. samt för fältherren *triumfen*.

§ 170. *Triumfen* var på en gång en tacksägelsefest till gudarnes ära och en heder för öfverbefälhafvaren. Den tillerkändes honom af senaten ³⁾, om han i ett rättmätigt krig mot yttre fiender ⁴⁾ och med sjelfständigt öfverbefäl ⁵⁾ hade vunnit lysande segrar och stora fördelar för staten.

§ 171. *Triumftåget* gick ifrån Marsfältet genom Circus Maximus och öfver forum upp till Capitolium, der fältherren i senatens närvaro framför Jupiters tempel anställde ett tjuroffer åt denne gud. I processionen syntes

Anfallssätt

¹⁾ infestis pillis incedere

²⁾ strictis gladiis

³⁾ cominus pugnare

Skärmytsling af rorarii

Användande af accensi velati

Obsidio

Rh. K. 17: 4

Oppugnatio

Rh. K. 17: 1 Rh. A. 61

Agger

Cæs. B. G. 2, 12

Turres ambulatoriæ, mobiles

Liv. 21, 11, 7 Rh.

K. 12 M. A. 17

Aries

Liv. 21, 12, 2 Rh.

K. 11: 8 M. A. 17

Testudo arietaria

Nep.

Milt. 7, 2 Rh. K. 11: 8

M. A. 17

Vineæ

Cæs. B. G. 2, 12

Rh. K. 13: 3

Plutei

Liv. 21, 61, 10

Rh. K. 13: 1, 2

Ballistæ och catapultæ

Liv. 21, 11, 7 Rh. K.

11: 1, 3

Stipendium.

Deraf: Stipendia merere: göra tjänst

Dona militaria

Rh. K. 9

¹⁾ phaleræ ²⁾ coronæ

Triumphus

Liv. 3, 29

Rh. K. 10 Rh. A. 63

³⁾ triumphum decernere,

dare alicui ⁴⁾ iustum

ac hostile bellum ⁵⁾ suis

auspiciis

Triumftåget

¹⁾ Hor. Od. 1, 37, 31

²⁾ med *corona triumphalis*

³⁾ *tunica picta* och *toga palmata*

⁴⁾ *Io triumpho*

ämbetsmän och *senatorer*; *tubicines*; *krigsbyte*; *offerdjur*; *förmäma fångar* ¹⁾; *liktorerna*; *triumfatorn*, lagerkransad ²⁾ och iförd en särskild praktdragt ³⁾ samt stående på den fyrspända triumfvagnen; *legati* och *tribuni*; till sist *hären*, som under vägen uppstämde sånger till fältherrens ära och glada triumfrop ⁴⁾, upprepade af den omgifvande menigheten. Stundom hördes äfven nidvisor om fältherren.

Ovatio
Liv. 3, 10, 4

§ 172. För mindre lysande bragder kunde fältherren belönas med den *mindre triumfen*, hvarvid han red eller gick upp på Capitolium, iklädd *toga prætexta* och prydd med en myrtenkrans, samt offrade ett får.

Straff

⁶⁾ *gradus defectio* ⁶⁾ *multa*

⁷⁾ *fustuarium* ⁸⁾ *securi percutere aliquem*.

§ 173. Till manstuktens upprätthållande anlätades åtskilliga *bestraffningar*, såsom: *nedsättning i solden*, *degradering* ⁶⁾, *böter* ⁶⁾, *spöslutning* ⁷⁾, *dödsstraff* ⁸⁾.

Sjökriget.

Classis Vg. Aen. 5: 114 ff.
5: 827 ff.

§ 174. Först under puniska krigen fingo Romarne en *krigsflotta*; och de hade öfverhufvud ej något större anseende som sjömaktt förr än under kejsartiden.

Olika slags fartyg

⁹⁾ *naves longæ* Rh. K. 15:

1 Rh. A. 64 M. A. 19

¹⁰⁾ *naves onerariæ* Rh. K.

15: 11 Rh. A. 64 M. A. 19

Remi

¹¹⁾ Deraf namnen: *biremes*, *triremes* o. s. v.

Gubernaculum

Rostrum

Rh. K. 15: 5

Remiges

Nautæ

¹²⁾ Deraf namnet: *socii navales*, för *sjösoldater*

Stridssätt

§ 175. Krigsflottan bestod hufvudsakligen af

1) *krigsskepp* ⁹⁾, som voro långa, spetsiga och mest frandrefvos med åror;

2) *transportfartyg* ¹⁰⁾, som voro bredare och mest gingo för segel.

§ 176. *Årorna* uppstego i flera rader snedt öfver hvarandra ¹¹⁾, så att en högre sittande roddares smalben var bakom den närmast lägre roddarens rygg. Såsom *roder* användes åror med bredare blad, fästade på ömse sidor akterut. Krigsskeppen voro ofvan vattenlinien försedda med en *ramm*, som utgjordes af en stark, spetsig, jernskodd bjelke.

§ 177. *Roddarne* på ett krigsskepp utgjordes af slafvar.

§ 178. Som sjötjensten var mindre ansedd, togos *sjösoldater* mest bland bundsförvandter ¹²⁾ och frigifne.

§ 179. I en sjöstrid sökte man antingen att med kraft drifva sina fartyg emot fiendens och med *rostrum* borra dem i sank, eller att knäcka fiendens åror, eller — och detta var vanligast — nedfrade man en vid masten nedtill fastgjord *fallbrygga* med hake ¹³⁾ på det fiendtliga skeppets däck; derpå änrades detta, och striden afgjordes genom handgemäng såsom i strid till lands.

¹³⁾ *corvus*
Rh. K. 15: 8

ÅRSREDOGÖRELSE

FÖR

BESKOWSKA SKOLAN

I

STOCKHOLM

UNDER LÄSÅRET

1879—1880.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS NYA TRYCKERI-AKTIEBOLAGET
1880.

I redogörelsen hafva vi i tillämpliga delar följt den uppställning, som genom kungliga cirkuläret af den 16 Februari 1877 är bestämd för statens elementarläroverk.

A. Undervisningen.

1. Sedan den 10 och 11 September examina hållits dels med de skolans egna lärjungar, som vid föregående termins slut icke blifvit i följande klass uppflyttade, dels med till intagning i skolan nyanmälda, började *Höstterminens* undervisning i alla klasser utom den första förberedande den 12 September. Sistnämnda klass började den 1 Oktober. Terminen afslutades den 19 December. *Vårterminen* började den 16 Januari och kommer att afslutas den 10 instundande Juni.

2. Undervisningstid: Morgonbön har hållits med klasserna 6: 1 — 7: 2 kl. $\frac{3}{4}$ 8—8, med kl:na 1: 2—5 kl. $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{3}{4}$ 9. I de fyra lägsta klasserna har morgonbön hållits med hvarje klass särskildt af klassföreståndarinnan under de 15 minuter, som föregå första morgonlektionen.

Första förberedande klassen har dagligen haft $2\frac{1}{4}$ timmes undervisning, nämligen från kl. $\frac{3}{4}$ 10— $\frac{1}{2}$ 11 med en halftimmes ledighet.

Andra och tredje förberedande klasserna hafva fem dagar i veckan haft fyra lektioner dagligen, nämligen kl. 9— $\frac{3}{4}$ 11 två, samt kl. 12— $\frac{1}{2}$ 2 två lektioner; en dag (onsdag) endast två lektioner, nämligen från kl. 9— $\frac{3}{4}$ 11. Mellan de två första lektionerna hvarje dag har varit en lofstund af 15, mellan de två senare af 10 minuter.

Lektionstimmarne i de öfriga klasserna hafva varit i Kl. 1: 1—1: 2 kl. $\frac{3}{4}$ 9— $\frac{3}{4}$ 11 två lektioner, kl. 12— $\frac{1}{2}$ 3 tre lektioner ¹⁾.

» 2—4 » » » två » » $\frac{3}{4}$ 12— $\frac{1}{2}$ 3 tre »

» 5 » » » två » » 12—2.50 tre » ²⁾

» 6: 1—7: 1 » 8—10.50 tre » » 1—2.50 ³⁾ två » (onsdag 1—2.30).

I öfversta klassen har undervisningstiden varit något olika för olika dagar: kl. 8—10 och 1—3, eller 8—11 och 1—3, eller endast kl. 8—11.

3. Uppgift för hvarje klass å antalet lärjungar samt å det antal lärotimmar i veckan, under hvilka enligt läsordningen undervisning af särskilde lärare meddelats; tiden för undervisning i sång samt i välskrifning och teckning är icke medräknad (utom i välskrifning och teckning i förberedande klasserna):

¹⁾ I 1: 1 kl. 12— $\frac{1}{2}$ 2 två l. onsdag och lördag; i 1: 2 kl. 12.40— $\frac{1}{2}$ 3 två l. onsdag.

²⁾ För grekerna tillkommer en lektion i veckan.

³⁾ Härtill kommer för dem som läsa grekiska i 6: 1 och 7: 1 två lektioner; i 7: 1 slutar en dag i veckan (torsdag) läsningen för dagen kl. 11.30.

Klass.	Höstterminen.		Vårterminen.	
	Antal lärjungar.	Antal undervisningstimmor ¹⁾ .	Antal lärjungar.	Antal undervisningstimmor ¹⁾ .
1:sta förber.	16	16	19	16
2:dra »	24	19	25	19
3:dje »	34	19	32	19
1: 1	35	24	35 ²⁾	24
1: 2	29	24	29 ²⁾	24
2	29	27	29	27
3	28	27	27	27
4	23	28	24	28
5	20	31	19	31
6: 1	22	33	21	33
6: 2	11	31	11	31
7: 1	25	31	24	31
7: 2	15	27	16	27
Summa	311	337	311	337

Ingen gemensam undervisning för olika afdelningar har egt rum.

4. Redogörelse för begagnade läroböcker och genomgångna lärokurser i läseämnena inom särskilda klasser.

I. Läro- och Läseböcker.

Kristendom: Bibeln (3 fb—7); Hultkrantz' katekes (1: 2—3); Cornelii kyrkohistorie (5—7); Norbecks teologi (6, 7).

Svenska: Sundéns rättstafningslära (1: 2—4); Bjurstens svenska språklära (Upmarks bearbetning) (3, 4); Claessons literaturhistorie (7); Sandbergs och S. Almqvists innanläsningsböcker, Topelii »Läsning för barn», Folkskolans läsebok, Berlins stora naturlära, Starbäcks berättelser (1 fb—2); arbeten af svenska författare (Tegnér, Geijer, Runeberg, Wallin, Franzén, Almqvist, m. fl.) (3—7).

Latin: Lindroths formlära (1: 1—2) och kort sammandrag af de romerska antiqviteterna (7); Ellendt-Seyfferts grammatik (2—7); Törnebladhs elementarbok (1: 1—2) och extemporalieböcker (2—7); Cornelius Nepos, ed. Törnebladhs (2—4); Cæsar, De bello gallico, ed. Häggström (4, 5); Ovidius, ed. Broman (5, 6: 1); Cicero, Cato Major, ed. Klingberg (5, 7: 1) Ciceros tal, ed. Törnebladhs (7); Sallustius, Bellum Catilin., ed. Ruhe, och Bellum Jugurthin. ed. Törnebladhs (7); Livius, ed. Broman och Frigell (6, 7); Vergilius, Æneiden ed. Törnebladhs (6: 2—7); Horatius, Oden, ed. Fahlerantz (7: 2).

¹⁾ Då lektionernas längd är olika på olika stadier i skolan, så är i denna tabell hvarje undervisnings-timme beräknad till 50 min.; då antalet ej blifvit jämt, har närmast hela tal tagits.

²⁾ En lärjunge för sjukdom frånvarande hela terminen.

- Grekska*: Löfstedts grammatik (5, 6: 1, 7); Lindroths Homeriska formlära (7); Peterssons elementarlärobok (5); Xenofons Anabasis, ed. Aulin (5, 6: 1, 7); Xenofons Memorabilia Socratis, ed. Östrand (7: 1); Platos Kriton och Apologia Socratis, ed. Cron (7: 2); Homeri Odysse och Iliad, ed. Aulin och Dahlsjö, (7).
- Franska*: Ploetz' elementarbok (2—5); Lidforss' språklära, den större (7: 2), den mindre (5—7: 1); Philp, skriföfningar (6, 7); Mélesville, Michel Perrin (5) och La berline de l'émigré (6: 2); Souvestre, Au coin du feu (6: 1); George Sand, Le toast (6: 2) och L'Orco (7); Legouvé, L'ours de la Maledetta (6: 2); Molière, Le bourgeois gentilhomme och L'avare (7); Taine, M:r Graindorge (7); Toepffer, nouvelles genevoises (7); Scribe, Les contes de la reine de Navarre (7); de Banville, Gringoire (7); Daudet, Contes du lundi (7); Feuillet, Le village (7); Recueil de lectures françaises af Enblom.
- Tyska*: Calwagens språklära och elementarbok (4—6); Lyths läsebok (6: 1); Calwagens läsebok (6: 2); Schiller, Die Jungfrau von Orleans (6: 1); Hauff, Lichtenstein (6: 2).
- Engelska*: Modins grammatik (6, 7); Moréns och Sturzenbeckers läseböcker (6, 7); Dickens, A. Christmas carol in prose (7); Shakspere, Julius Cæsar (7).
- Historie*: Odhners svenska historie, den mindre (3—5), den större (6, 7); Schotte, gamla tiden (5, 6); Pallin, medeltiden och nyare tiden (6, 7); Fryxells historiska berättelser (3 fb.—4); Sjögrens historiska läseböcker (2—7).
- Geografi*: Roth (1: 1—2); Erslev N:o 3 (4—6: 1); Dahm (3).
- Matematik*: Sievers räknebok (2 fb.—1: 2), Phragmén's d:o (1: 1—4); Cederbloms öfningsexempel (6: 1); Andersons algebra (7); Lindmans (6: 1—7) och Haglunds (4, 5) exempelsamling; Hultman, proportionslära (6); Lindman, plangeometri (3—5), proportionslärans tillämpning på geometrin (6: 2, 7: 1); Mundt-Bergroth, geometri (7); Todhunter-Hultmann, geom. öfningssatser till Euklides (5—7); Wackerbarth, logaritmtabeller (7).
- Naturkunskap*: Almquist-Lagerstedt, lärobok i naturkunnighet (3—6).
- Filosofi*: Sjöberg-Klingberg, Lärobok i logik (7).

II. Lärokurser.

Första förberedande klassen.

Klassföreståndarinna: Fröken Winbergh.

Innanläsning och *skrifning* efter ljud- och skrifläsemetoden. Sandbergs ABC-bok; »Barnens andra läsebok» af S. Almquist, 1:sta delen.

Andra förberedande klassen.

Klassföreståndarinna: Fröken Brummer.

Religion: Berättelser ur Gamla och Nya Testamentet; läsning af psalmverser.

Svenska: *Innanläsning*: »Barnens andra läsebok» af S. Almqvist, 1:sta och 2:dra delen; berättelser ur »Läsning för barn» af Topelius, 3:dje boken. Rättstaf-

ning: Stycken ur »Barnens andra läsebok», dels afskrifna, dels efter föresägning skrifna.

Räkning: Hufvudräkning med talen 1—20. Skriftlig räkning med talen 1—10.

Tredje förberedande klassen.

Klassföreståndarinna: Fröken Söderström.

Religion: Berättelser ur de två första Moseböckerna samt ur Mathei och Luce evangelium; läsning af psalmverser.

Svenska: Innanläsning: Fryxells historic, första delen; »Läsning för barn» af Topelius, andra och tredje boken; Starbäcks »Små berättelser» ur svenska historien. Rättstafning efter föresägning ur S. Almquists läsebok, första häftet.

Räkning: Hufvud- och hemräkning ur Sievers räknebok till sidan 55; addition i hela tal; multiplikationstabellen.

Historie: De flesta af Starbäcks »Små berättelser».

Nedre Första klassen.

Klassföreståndarinna: Fröken Hauffman.

Religion: Matthei evangelium; 1:sta och en del af 2:dra Mosebok; psalmverser.

Svenska: Innanläsning: Folkskolans läsebok 1:sta afdelningen, samt styckena 1—35 af andra afdelningen; Berlins naturlära 1:sta afdelningen. Rättstafning: Skrifning efter föresägning, dels ur Sundéns rättstafningslära, dels ur Folkskolans läsebok.

Latin: Förberedande öfningar styckena 1—9; skriftlig öfversättning af de svenska styckena; Törnebladhs elementarbok styckena 1—16, samt motsvarande delar af Lindroths formlära; skriftlig öfversättning af de svenska styckena 1—8.

Historie: Sagotiden efter Fryxell.

Geografi: Sverige fysiskt och politiskt efter Roth.

Räkning: Tafvelräkning: De tre första räknesätten i hela tal efter Phragmén's aritmetik. Hufvud- och hemräkning efter Sievers räknebok sidan 34—3:dje kursen.

Öfre Första klassen.

Klassföreståndarinna: Fröken Runqvist.

Religion: Delar af 2:dra, 3:dje, 4:de och 5:te Moseböcker; Marci evangelium; 1:sta och 2:dra hufvudstyckena af Luthers lilla katekes.

Svenska: Läsning af valda stycken ur Folkskolans läsebok, Sjögrens historiska läsebok och Berlins större naturlära. Skrifning af de lättare styckena i Sundéns rättskrifningslära.

Latin: Styckena 16—40 af Törnebladhs elementarbok; motsvarande delar af Lindroths formlära; skriftlig öfversättning af de lättare svenska styckena.

Historie: Forntiden och medeltiden till 1319 efter muntlig framställning.

Geografi: Norge, Danmark och Finland samt repetition af Sverige efter Roths geografi.

Räkning: De fyra räknesätten i hela tal repeterade; decimalbråk efter Phragmén; hufvudräkning enligt 3:de och 4:de kurserna af Sievers räknebok.

Andra klassen.

Klassföreståndare: Bergsnotarien Luthander.

Religion: Josua bok, Domareboken, Ruths bok, Samuels böcker, 16 kapitel af 1:sta konungaboken, 18 kapitel af Mathei evangelium och lilla katekesen.

Svenska: Läsning af valda stycken ur folkskolans läsebok andra delen; Sånger af Topelius. Rättstafningsläran efter Sundén; rättskrifningsöfningar hvarje vecka.

Latin: Öfversättning: Törnebladhs elementarbok st. 38—54. Aristides, Cimon, Conon och Eumenes kap. 1—4 i Corn. Nepos (Törnebladhs upplaga 8 sidor). Grammatik: Formläran efter Lindroth afslutad och repeterad; af syntaxen till och med genitivus qualitatis efter Ellendt—Seyffert.

Franska: Ploetz' elementarbok lektionerna 1—40; de svenska styckena skriftligen öfversatta på lärorummet.

Historie: Från år 1319—1611 efter Sjögrens läsebok; läsning af stycken ur Fryxells historie från samma tid.

Geografi: Hela Europa fysiskt och politiskt efter Roths lärobok.

Räkning: Fullständig kurs i bråk efter Phragmén's lärobok; talrika öfningsexempel utom dem, som finnas i läroboken. Regula de tri och Intresseräkning samt allmänna uppgifter §§ 162 och 189 i Phragmén's lärobok.

Tredje klassen.

Klassföreståndare: Doktor Bodorff.

Religion: Konunga- och Krönikeböckerna; kap. 10—24 af Lukas' evangelium och det viktigare af Mathei; 5:te hufvudstycket af lilla katekesen och repetition af det föregående.

Svenska: Läsning af Fänrik Ståls sägner jämte förklaringar. Bjurstens formlära till de oregelbundna verben. Rättskrifningsöfningar hvarje vecka. Utanläsning och talöfningar.

Latin: Öfversättning: Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Pausanias, Conon, Epaminondas och Pelopidas (25 sidor). Grammatik: Formläran efter Lindroth repeterad; af syntaxen kasusläran afslutad och repeterad. Skriftliga öfversättningar på lärorummet.

Franska: Ploetz' elementarbok, lekt. 41—73; de svenska styckena skriftligen öfversatta.

Historie: Från Gustaf II Adolf till Gustaf IV Adolf efter Odhners mindre lärobok jämte motsvarande delar af Sjögrens historiska läsebok.

Geografi: Europas politiska och fysiska geografi från och med England, samt Asiens och Afrikas. Repetition af Sverige, Norge, Danmark, Ryssland och Tyskland till Preussen.

Matematik: Geometri: Euklides bok I, från början till sats 16, efter Lindman. Aritmetik: Phragmén's räknebok: Regula de tri och Ränteräkning.

Naturkunskap: Zoologi: Menniskokroppen (efter Almqvist—Lagerstedt); Botanik: Undersökning af lefvande växter.

Fjerde klassen.

Klassföreståndare: Doktor Fyhrvall.

Religion: Israels historie till och med fångenskapens tid samt Apostlagerningarna.

Svenska: Läsning: Runeberg: Fänrik Ståls sägner, Julqvällen, Elgskyttearne. Fryxell: Gustaf Adolfs deltagande i trettioåriga kriget. Grammatik till och med verbet. Rättsskrifning hvarje vecka. 4 uppsatser. Talöfningar.

Latin: Öfversättning: Cornelius Nepos: Datames och Agesilaus (11 $\frac{1}{2}$ sid.). Julius Cæsar: bok I kap. I—XXX (15 sidor). Grammatik: infinitivus, accusativus cum infinitivo, om ut, ne, quo, quin, quominus, oratio obliqua, indirekta frågesatser; repetition af kasusläran. Extemporalier efter Törnebladh. 27 stilar, alla skrifna på lärorummet.

Franska: Ploetz' lärobok från lektion 40 samt 15 st. i läseboken. De svenska styckena skriftligen öfversatta på lärorummet.

Tyska: Calwagen, första kursen i elementarboken med motsvarande grammatik; de svenska styckena äro öfversatta skriftligen; i grammatiken är dessutom läran om substantivet och adjektivet mera fullständigt genomgången.

Historie: Fäderneslandets historie från 1771 till 1844 efter Odhners mindre lärobok. Delar af Sjögrens läsebok för motsvarande tid. Repetition af svenska historien från Gustaf Vasa till Karl XII. Gamla historien: läsning på lärorummet af valda delar ur Herodotos.

Geografi: Afrika, Amerika, Australien, Sverige, Norge, Danmark, Ryssland, Finland, Tyskland, Belgien, Nederländerna, Frankrike, Schweiz och Österrike-Ungarn.

Matematik: Geometri: Euklides bok I, satserna 15—32, efter Lindman jämte repetition. Aritmetik: afslutning af Phragmén's räknebok (Rabatt, Diskont, Alligation, Bolags- och Kedjeräkning); första grunderna af Algebra.

Naturkunskap: Zoologi: Menniskans sinnesorgan; däggdjurs- och fogeltyperna, efter Almqvist—Lagerstedt. Botanik: undersökning och examinering af lefvande växter.

Femte klassen.

Klassföreståndare: Rektor Bergman.

Religion: Kyrkohistorie efter Cornelius, första perioden jämte tyska och schweiziska reformationen; fortsatt bibelläsning.

Svenska: Frithiofs saga af Tegnér; Fältskärens berättelser af Topelius, 1:sta och 2:dra delen. Utanläsning. Talöfningar. 4 uppsatser, samt rättsskrifningsöfningar hvarje vecka.

Latin: Öfversättning: Cæsar, De bello gallico, från bok 1 kap. 40 till 3:dje boken (23 1/2 sid.); Cicero, Cato Major de Senectute kap. 1—14 (19 sidor); Ovidii metamorphoser: Pyramus et Thisbe, Perseus et Andromeda och 130 verser af Phaëton (436 v.). Grammatik: (Ellendt—Seyffert) Böjning af grekiska ord, större delen af verbalförteckningen, repetition af oregelbundna verb, samt ur syntaxen läran om nomen, pronomer, tempora, indikativa bisatser och consecutio temporum; repetition af kasusläran, den beroende konjunktiven (ut, ne, quo, quominus, quin), infinitivus, acc. c. infin., frågesatser och oratio obliqua. Prosodik. 35 stilar, deraf 5 på lärorummet.

Grekiska: Öfversättning: Petterssons läsebok, styckena 1—33, 39—41 (29 sidor); en del af de svenska styckena skrifna på lärorummet; Xenophons Anabasis, 2 kapitel af 1:sta boken (7 sidor). Formlära: till verben på »μυ».

Franska: Ploetz' elementarbok från § 85, samt läseboken från 13:de stycket; de svenska styckena skriftligen öfversatta på lärorummet; Michel Perrin af Mélesville och Duveyriol Act. I, Sc. 1—10; om artiklarne och substantivet (i form- och satsläran) efter Lidforss' mindre språklära. Skrifningar på lärorummet.

Tyska: Från 9:de st. af 2:dra kursen samt 24 st. af 2:dra afdelningen i Calwagens elementarbok; formläran repeterad och avslutad efter samme författares språklära.

Historie: Greklands, samt Roms historie till kejsartiden, efter Schotte, med motsvarande delar af Sjögrens läsebok.

Geografi: Afrika och Amerika efter Erslev.

Matematik: Algebra: Hela tal (afslutade) och bråk; polynomers uppdelning i faktorer, samt (nägra lärjungar) uppsökande af största gemensamma divisorn. Aritmetik: kort repetition af bråk. Geometri: Från 40:de satsen af 1:sta boken, hela 2:dra samt 20 satser ur 3:dje boken efter Lindman; repetition; öfningssatser 1—44 efter Todhunter—Hultman.

Naturkunskap: Zoologi: Däggdjuren och typerna för foglarne. Botanik: Läran om de yttre organerna (utom frukten), sexualsystemet, undersökning och examinering af växter.

Nedre Sjetten klassen.

Klassföreståndare: Doktor Looström.

Religion: Norbecks teologi kap. 1—6. Gamla testamentet: Samuels böcker, Konungaböckerna, Krönikeböckerna, Jobs bok. Nya testamentet: Galaterbrevet.

Svenska: Läsning: Delar af Runebergs lefnadsteckning af Nyblom; Kapellet af Almqvist; Erik XIV af Börjesson; Daniel Hjort af Wecksell. Talöfningar. 8 uppsatser (3 i skolan).

Latin: Öfversättning: Livii I bok kap. 1—41 (42 sid.); Ovidii metamorfoser Aetates, Phaëton från 150 versen, Pyramus et Thisbe, Perseus et Andromeda, Niobe (754 v.). Grammatik: Syntax efter Ellendt—Seyffert: participium, gerundium, gerundivum, och supinum; läran om tempora och consecutio temporum samt »att»-satser, alt i

- förening med extemporalier, formläran repeterad; prosodik och metrik. 25 stilar (deraf 5 på lärorummet).
- Grekiska*: Xenofon I boken, kap. 3—9 (21 sid.) och repetition af de 4 första kap. Grammatik: Repetition af förra årets kurs; verba på »μι» och de oregelbundna verb, som förekommit vid öfversättningen, enligt Löfstedt.
- Franska*: Öfversättning: Souvestre: »Au coin du feu», 7 berättelser. Grammatik: Formläran repeterad. Syntax: Kap. 1—6 af Lidforss' mindre grammatik (om satsdelarne, artiklarne och partitivmärket, substantivet, adjektivet, räkneorden). 15 stilar i skolan samt muntlig öfversättning, alt efter Philp.
- Tyska*: Öfversättning: Calwagens elementarbok afslutad; valda stycken ur Lyths läsebok samt 2 akter ur Schillers Die Jungfrau von Orleans. Grammatik: Repetition af formläran. Syntax: Om ordföljden; om artikeln; kasusläran till och med dativen (paragraf 183—212 i Calwagens språklära). 10 skriföfningar i skolan.
- Historie*: Gamla tiden: Roms historie från Pompejus och Cæsar efter Schottes lärobok och Sjögrens läsebok; Medeltiden: de två första tidehvarfven (till och med kors-tågen) efter Palins lärobok och Sjögrens läsebok.
- Geografi*: Repetition af de fem verdensdelarne efter Erslev n:o 3.
- Matematik*: Geometri: Repetition af 3:dje och en del af 5:te boken jämte problem efter Neovius; Hultmans proportionslära, 9 paragrafer. Algebra: repetition från början; eqvationer och problem af första graden.
- Naturkunskap*: (Almqvist—Lagerstedt), Zoologi: Foglar, kräddjur, groddjur och fiskar. Botanik: Läran om frukt och frö, öfversigt af organläran, grunderna för det naturliga systemet och en del af de viktigare familjerna (alt nytt i sammanhang med växtundersökning).

Öfre Sjette klassen.

Klassföreståndare: Doktor Lindgren.

- Kristendom*: Norbecks teologi, 7:de och 8:de kapitlen; Cornelii kyrkohistorie, 2:dra perioden; fortsatt bibelläsning.
- Svenska*: Läsning: Runeberg, »Den väntande», »Lurendrejaren»; Geijer, inledningen till »Svea Rikes Häfder», stycken ur »Svenska Folkets Historia»; Tegnér, 8 skoltal; Almqvist, »Grimstahams nybygge», »Ladugårdsarrendet», »Arthurs Jagt»; Malmström, »Fiskarflickan på Tynnelsö»; Wecksell, »Daniel Hjort»; Stagnelius, »Wladimir den store». Talöfningar: hvarje lärjunge har hållit 3 à 4 föredrag öfver på för-hand uppgifvet ämne. 10 uppsatser, hvaraf 3 på lärorummet.
- Latin*: Öfversättning: Livii 1:sta bok 43 kap.—2:dra bok 45 kap. (66 sid.) Vergilii Aeneid från början till 250:de versen af 2:dra boken (1000 v.). Syntax: participium § 326—331; frågesatser § 306—311; repeterat och utförligare genomgått »att»-satserna samt tempus- och modusläran; alt med dithörande öfningssatser ur Törnebladhs extemporaliebok, 2:dra kursen. Formläran: repetition af vissa delar. Metrik och prosodik fullständigt repeterade. 23 stilar, hvaraf 4 på lärorummet.

Franska: Öfversättning: G. Sand, »Le Toast»; Mélesville, »La berline de l'émigré»; Legouvé, »L'ours de la Malédette» (ur Klints Litterature Française). Grammatik (Lidfors' mindre): formläran i sin helhet samt af satsläran kap. 8 (om verbet); oregelbundna verb. Extemporalier muntliga och skriftliga (Philps skriföfningar); utanläsning (valda stycken ur Ploetz' elementarbok, läseboken); talöfningar, frassägning. 9 stilar, hvaraf 3 på lärorummet.

Tyska: Öfversättning: Hauff, »Lichtenstein» (30 sid.); valda stycken ur Calwagens läsebok (49 sid.), delvis utan förberedelse. Från svenska till tyska: stycken ur Folkskolans läsebok. Grammatik (Calwagen): repetition af hela kursen. Extemporalier och talöfningar.

Engelska: Öfversättning: Moréns läsebok, första kursen slut (22 sid.), 3 st. af 3:dje kursen (11 sid.). Grammatik (Modin): repetition af formläran, af satsläran kap. 1—5 § 4 (om artikeln, substantivet, adjektivet, räkneorden, pronomen till de interrogativa); oregelbundna verb. Uttalsöfningar, vokabelläsning och frasägning.

Historie: Allmän (Palin): Medeltidens 3:dje och Nyare tidens 1:sta period. Svensk (Odhner): från början till och med Gustaf I:s regering.

Matematik: Geometri: Proportionsläran efter Hultman avslutad och repeterad; proportionslärans tillämpning på geometrien af Lindman, kap. I; problem efter Todhunter-Hultman (45—129). Algebra: Eqvationer af första graden jämte problem; en del lärjungar dessutom kvadratrötter och räkning med radikaler.

Naturkunskap: Repetition af växtens yttre organ; växtens anatomi och fysiologi; de viktigaste naturliga familjer i sammanhang med undersökning och bestämning af lefvande växter.

Nedre Sjunde klassen.

Klassföreståndare: Doktor Almqvist.

Kristendom: Norbecks teologi, de tre sista kapitlen; Cornelii kyrkohistorie, tredje perioden; fortsatt bibelläsning.

Svenska: Literaturhistorie och muntligt föredrag från äldre tider till början af 1800-talet; läsning af valda stycken ur motsvarande författare. Ett muntligt föredrag af hvarje yngling. 9 stilar, hvaraf 2 på lärorummet.

Latin: Öfversättning: Livius: 1:sta boken kap. 22—60, 3:dje boken kap. 1—29 (64 sidor); Cicero: de tre första Catilinariska talen (33 sidor); Vergilii Aeneid: 2:dra sången vers 199—804 samt 3:dje sången (1323 versar). Af enskilde lärjungar genomgångna och tenterade pensa: Livii 2:dra bok; Cicero, Cato Maior; Sallustii Jugurtha och en del af Livii 21:sta bok. Grammatik: det viktigaste af syntaxen repeteradt; från relativsatser till och med gerundium, styckena 104—119 ur Törnebladh 2:dra kursen. Extemporalier; 17 stilar, deraf 4 på lärorummet; retoriska notiser; romerska statsförhållanden efter Lindroths sammandrag.

Grekiska: Öfversättning: Xenophons Anabasis från 2:dra bokens 3:dje till 4:de bokens 4:de kapitel (48 sidor) (4:de boken kursivt); Xenophons Memorabilia 1:sta bo-

ken, 5 kapitel (29 sidor). Homeri Odyssé: 2:dra sången v. 361—434, samt 4:de sången; Homeri Iliad: 1:sta sången (1530 versar)¹⁾. Grammatik: formläran repeterad från och med verbet; syntaxen (det viktigaste) fullständigt genomgången.

Franska: Öfversättning: Mélesville, »Michel Perrin»; Molière, »L'avare» (A. I, II.); samt utan förberedelse: Balzac, »Elverdugo»; Toepffer, »Le grand St-Bernard». Grammatik (Lidforss' mindre): satsläran kap. 8 § 5—9 (om infinitiven, participerna, negationen), § 1—4 (om satsdelarnes inbördes öfverensstämmelse, artikeln och partitivmärket, substantivet); oregelbundna verben. Extemporalier (Philps skriföfningar) och frassägning. Talöfningar. 10 stilar, hvaraf 4 på lärorummet.

Engelska: Öfversättning: Moréns läsebok, 1:sta kursen (slutet), 3:dje kursen (valda berättelser) (tillsammans 36 sid.); Sturzen-Beckers läsebok, senare kursen (valda berättelser, 24 sid.). Grammatik (Modin): af formläran från interrogativt pronomen, repetition af hela formläran; syntaxen kap. 1—5 § 6 (om artikeln, substantivet, adjektivet, räkneorden, pronomen till indefinita). Extemporalier (Modins elementarbok); utanläsning (stycken ur Moréns läsebok, 1:sta kursen) i samband med talöfningar; uttalsöfningar.

Historie: Allmän (Palin): Tiden från 1559—1740; svensk: tiden från 1560—1718.

Matematik: Geometri: Proportionslärans tillämpning på plangeometrien från och med 2:dra kap. samt repetition af hela; 70 geometriska öfningsexempel; algebra: radikalquantiteter, potenser, 2:dra gradens eqvationer, logaritmer.

Fysik (hufvudsakligen efter muntligt föredrag): Statistik.

Logik (hufvudsakligen efter muntlig framställning): Läran om begrepp, omdöme och slutledning.

Öfre Sjunde klassen.

Klassföreståndare: Doktor Lindroth.

Religion: Repetition af de föregående årens kurser.

Svenska: Litteraturhistorie (efter Claeson och muntligt föredrag): 1800-talet, med läsning af en del stycken ur motsvarande författare. 9 uppsatser, deraf 5 å lärorummet.

Latin: Öfversättning: Livius, 3:dje boken, kap. 29—72 (42 sidor); Vergilii Æneid, 5:te sången (871 versar)²⁾; Ciceros 3:dje och 4:de Catilinariska tal (20 sidor)²⁾; Ciceros tal pro lege Manilia (23 sidor)²⁾; Horatii Oden, 3:dje och 4:de böckerna (1586 versar). Enskilde lärjungar hafva genomgått och tenterat: Livius, 2:dra boken (61 sidor)²⁾; Sallustii Catilina (36 sidor)²⁾ och Jugurtha (84 sidor)²⁾; Cicero, Cato Maior (30 sidor). Syntaxen repeterad. Extemporalier: Om bruket af nomina och pronomina styckena 61—76; hvarjämte nedre sjunde klassens stilar an-

¹⁾ En lärjunge har enskildt genomgått och tenterat 5:te och 6:te sångerna i Odysséen.

²⁾ Detta arbete har varit öfverlemnadt åt lärjungarne till sjelfstudium och kontrollerats genom tentamina.

vändts som extemporalier. Stilistiska notiser med exempel. 15 stilar, deraf 4 på lärorummet. Retoriska notiser. Metrik. Antiquiteter efter Lindroths sammandrag.

Grekiska: Öfversättning: Xenophons Anabasis 4:de boken (28 sidor)¹⁾; Xenophons memorabilia Socratis 1:sta boken repeterad; Platons Apologia Socratis (32 sidor); Homeri Iliad, 1:sta och 3:dje sångerna (1077 versar). Enskilde lärjungar hafva genomgått och tenterat: Homeri Odyssé, 6:te sången (331 versar)¹⁾; Homeri Iliad, 6:te sången (529 versar)¹⁾; Mathci evangelium (60 sidor)¹⁾. Formläran och syntaxen repeterade.

Franska: Öfversättning: Molière, »Le bourgeois gentilhomme» A. IV, V; H. Taine, »Mr Graindorge»; G. Sand, »L'Orco»; samt utan förberedelse: valda stycken ur Enbloms »Recueil de lectures Françaises», Seconde Partie (15 sidor). Derjämte hafva enskildt genomgåts: af 9 lärjungar Toepffer, »Le lac de Gers»; af 4 Toepffer, »Le col d'Anterne»; af 3 Scribe, »Les contes de la reine de Navarre»; af 2, de Banville, »Gringoire»; af 1 Daudet, »Contes du lundi» (84 sidor); af 1 Feuillet, »Le village»; af 1 Molière, »L'avare». Grammatik (Lidfors' större): satsläran, kap. 4—7 (om substantivet, adjektivet, räkneorden, pronomina); repetition af hela satsläran och formläran (den senare efter Dubb). Extemporalier (Philps skriföfningar) och frassägning. 10 stilar, deraf 3 på lärorummet.

Engelska: Öfversättning: Sturzen-Beckers läsebok senare kursen (valda stycken, 114 sidor), delvis utan förberedelse; Shakspeare, »Julius Cæsar» A. I, II¹⁾; Dickens, »A Christmas carol in prose»¹⁾. Fem lärjungar hafva derjämte enskildt genomgått Shakspeare, »Julius Cæsar», A. III—V. Grammatik (Modin): Syntaxen kap. 2—5 (om substantivet, adjektivet, räkneorden, pronomina); repetition af formläran och satsläran. Extemporalier (Modins elementarbok) och frassägning.

Historie: Allmän (Palin): tiden 1740—1815; svensk (Odhner): 1718—1815; repetition¹⁾ af hela kursen utom gamla tiden.

Filosofi (efter muntligt föredrag): afslutat logiken; genomgått hufvuddragen af psykologien; repetition¹⁾ af hela kursen.

Matematik: Geometri: repetition af de 7 första böckerna efter Mundt-Bergroth; problem efter Todhunter-Hultman. Algebra: problemlösning och repetition. Tre lärjungar hafva dessutom läst logaritmer samt aritmetiska och geometriska serier.

Fysik (efter muntlig framställning): slutat värmeläran; läran om ljus, ljud och elektricitet.

5. Bland läroböcker äro följande ej förr använda:

Kort sammandrag af Romerska Antiquiteter af L. Lindroth samt några arbeten i moderna språk.

6. Särskild undervisningstid för välskrifning har funnits i klasserna till och med den tredje.

¹⁾ Detta arbete har varit öfverlemnadt åt lärjungarne till sjelfstudium och kontrollerats genom tentamina.

	1 förb. kl.	2 förb. kl.	3 förb. kl.	1 : 1.	1 : 2.	2.	3.
Föreståndaren							
Pastor <i>G. E. Beskow</i>	—	—	—	—	—	—	—
Rektorn							
Fil. D:r <i>C. G. Bergman</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>G. Upmark</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>L. Lindroth</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>S. Almquist</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>E. Lindgren</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>J. V. Bodorff</i>	—	—	—	—	—	—	(3 svenska 3 latin 3 franska 3 hist. geogr.)
Fil. D:r <i>L. Loostrom</i>	—	—	—	—	—	3 franska	—
Fil. D:r <i>C. O. Fyhrvall</i>	—	—	—	—	—	8 latin	—
Teol. Fil. Kand. <i>E. Laurell</i>	—	—	—	—	—	3 kristend.	3 kristend.
Fil. Kand. <i>A. K. Lidback</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>J. Lundman</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>P. de Laval</i>	—	—	—	—	—	—	1 naturk.
Civil-Ing. <i>E. Hellgren</i>	—	—	—	—	—	—	6 matemat.
Bergsnotarien <i>Luthander</i>	—	—	—	—	—	(4 svenska 3 hist. geogr. 6 matem.)	—
Fröken <i>E. Brummer</i>	—	(3 religion 10 innanlg 2 räkning 2 välskrifn.)	—	—	6 räkning	—	—
Fröken <i>A. Vinbergh</i>	alla lek- tioner.	4 rättstafn.	—	3 rättstafn.	—	—	—
Fröken <i>F. Runquist</i>	—	—	—	—	(3 kristend. 6 svenska 8 latin 3 hist. geogr.)	—	—
Fröken <i>V. Söderström</i>	—	—	alla lektion. utom i teckn.	—	—	—	—
Fröken <i>H. Hauffman</i>	—	—	—	(3 kristend. 4 svenska 8 latin 2 hist. geogr. 6 räkning)	—	—	—
Fröken <i>H. Blomquist</i> ⁴⁾	—	1 teckning	1 teckning	1 teckning	1 teckning	1 teckning	1 teckning
Skriffläraren <i>F. Funck</i>	—	—	—	1 välskrifn.	1 välskrifn.	1 välskrifn.	1 välskrifn.
Direktör <i>P. A. Godhe</i>	—	—	—	—	—	—	—
Löjtnant <i>I. D. Haasum</i>	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ De framför hvarje ämne stående siffror utmärka antal lektioner i veckan. ²⁾ 2 l. med icke-grekerna. ³⁾ 1 l. med ick
⁴⁾ Fröken B. sjuknade i början af vårterminen; Pastor Åsbrink har i hennes ställe skött undervisningen i teckning.

vändts som extemporalier. Stilistiska notiser med exempel. 15 stilar, deraf 4 på lärorummet. Retoriska notiser. Metrik. Antiquiteter efter Lindroths sammandrag.

Grekiska: Öfversättning: Xenophons Anabasis 4:de boken (28 sidor)¹⁾; Xenophons memorabilia Socratis 1:sta boken repeterad; Platons Apologia Socratis (32 sidor); Homeri Iliad, 1:sta och 3:dje sångerna (1077 versar). Enskilde lärjungar hafva genomgått och tenterat: Homeri Odyssé, 6:te sången (331 versar)¹⁾; Homeri Iliad, 6:te sången (529 versar)¹⁾; Mathci evangelium (60 sidor)¹⁾. Formläran och syntaxen repeterade.

Franska: Öfversättning: Molière, »Le bourgeois gentilhomme» A. IV, V; H. Taine, »Mr Graindorge»; G. Sand, »L'Orco»; samt utan förberedelse: valda stycken ur Enbloms »Recueil de lectures Françaises», Seconde Partie (15 sidor). Derjämte hafva enskildt genomgåts: af 9 lärjungar Toepffer, »Le lac de Gers»; af 4 Toepffer, »Le col d'Anterne»; af 3 Scribe, »Les contes de la reine de Navarre»; af 2, de Banville, »Gringoire»; af 1 Daudet, »Contes du lundi» (84 sidor); af 1 Feuillet, »Le village»; af 1 Molière, »L'avare». Grammatik (Lidforrs' större): satsläran, kap. 4—7 (om substantivet, adjektivet, räkneorden, pronomina); repetition af hela satsläran och formläran (den senare efter Dubb). Extemporalier (Philps skriföfningar) och frassägning. 10 stilar, deraf 3 på lärorummet.

Engelska: Öfversättning: Sturzen-Beckers läsebok senare kursen (valda stycken, 114 sidor), delvis utan förberedelse; Shakspeare, »Julius Cæsar» A. I, II¹⁾; Dickens, »A Christmas carol in prose»¹⁾. Fem lärjungar hafva derjämte enskildt genomgått Shakspeare, »Julius Cæsar», A. III—V. Grammatik (Modin): Syntaxen kap. 2—5 (om substantivet, adjektivet, räkneorden, pronomina); repetition af formläran och satsläran. Extemporalier (Modins elementarbok) och frassägning.

Historie: Allmän (Palin): tiden 1740—1815; svensk (Odhner): 1718—1815; repetition¹⁾ af hela kursen utom gamla tiden.

Filosofi (efter muntligt föredrag): afslutat logiken; genomgått hufvuddragen af psykologien; repetition¹⁾ af hela kursen.

Matematik: Geometri: repetition af de 7 första böckerna efter Mundt-Bergroth; problem efter Todhunter-Hultman. Algebra: problemlösning och repetition. Tre lärjungar hafva dessutom läst logaritmer samt aritmetiska och geometriska serier.

Fysik (efter muntlig framställning): slutat värmeläran; läran om ljus, ljud och elektricitet.

5. Bland läroböcker äro följande ej förr använda:

Kort sammandrag af Romerska Antiquiteter af L. Lindroth samt några arbeten i moderna språk.

6. Särskild undervisningstid för välskrifning har funnits i klasserna till och med den tredje.

¹⁾ Detta arbete har varit öfverlemnadt åt lärjungarne till sjelfstudium och kontrollerats genom tentamina.

7. Undervisning i teckning har meddelats en timme i veckan från andra förberedande klassen till och med femte (8 klasser) och har varit för alla obligatorisk. Undervisningen har på olika stadier omfattat linear-frihandteckning, ornamentsteckning, klotsritning, perspektiv-, landskaps-, djur- och figurritning.

8. Undervisning i sång har meddelats två lektioner i veckan i kl:na 1: 2—4. I de högre klasserna har endast ett så ringa fåtal (hufvudsakligen för »målbott») kunnat delta i denna undervisning, att ingen särskild tid varit dertill anslagen.

9. De i gymnastikundervisningen deltagande lärjungarne hafva varit fördelade i tvänne afdelningar; båda hafva haft gymnastik 5 dagar i veckan, den nedre (kl:na 1: 2—4) från kl. $\frac{1}{2}$ 3—3, den öfre (kl:na 5—7) från kl. 3— $\frac{1}{2}$ 4. Nedre afdelningen avslutade sin gymnastik med uppvisning tisdagen den 25:te Maj och öfre afdelningen derpå följande dag. En del af öfre afdelningen har undervisats i florettfäktning och sabelhuggning. I den förliden höst anställda täflingsskjutningen deltog en del af läroverkets lärjungar. — Gymnastiska Central-institutets lokal har användts.

Från gymnastikundervisningen hafva varit befriade i

7: 2	3	1)
7: 1	3	5
6: 2	2	2
6: 1	3	5
5	3	4
4	4	4
3	4	4
2	1	1
1: 2	6	8
	29	33.

Några bland de från gymnastik befriade hafva begagnat sjukgymnastik, och hafva sex varit befriade på grund deraf att de bo aflägsset från skolan (Solna, Djurgården, Söder).

1) Gymnastikundervisningen har vårterminen varit frivillig i 7: 2.

B. Lärare.

Filosofie kandidaterna T. Löfgren och E. Jungner upphörde att tjenstgöra vid läroverket med förra läsårets slut; i stället hafva antagits Fil. Lic. C. O. Fyhrvall och Bergsnotarien Luthander.

Förteckning på lärarne, undervisningens fördelning emellan dem samt skyldigheten att granska lärjungarnes skriftliga arbeten synes af efterföljande tabell. De framför hvarje ämne stående siffror angifva antalet lektioner i veckan.

	1 förb. kl.	2 förb. kl.	3 förb. kl.	1 : 1.	1 : 2.	2.	3.
Föreståndaren Pastor <i>G. E. Beskow</i>	—	—	—	—	—	—	—
Rektorn Fil. D:r <i>C. G. Bergman</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>G. Upmark</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>L. Lindroth</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>S. Almquist</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>E. Lindgren</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>J. V. Bodorff</i>	—	—	—	—	—	—	3 svenska 3 latin 3 franska 3 hist. geog.
Fil. D:r <i>L. Looström</i>	—	—	—	—	—	3 franska	—
Fil. D:r <i>C. O. Fyhrvall</i>	—	—	—	—	—	8 latin	—
Teol. Fil. Kand. <i>E. Lawrell</i>	—	—	—	—	—	3 kristend.	3 kristend.
Fil. Kand. <i>A. K. Lidback</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>J. Lundman</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fil. D:r <i>P. de Laval</i>	—	—	—	—	—	—	1 naturk.
Civil-Ing. <i>E. Hellgren</i>	—	—	—	—	—	—	6 matemat.
Bergsnotarien <i>Luthander</i>	—	—	—	—	—	4 svenska 3 hist. geogr. 6 matem.	—
Fröken <i>E. Brummer</i>	—	(3 religion 10 innanlig 2 räkning 2 välskrifn.	—	—	6 räkning	—	—
Fröken <i>A. Vinbergh</i>	alla lek- tioner.	4 rättstafn.	—	3 rättstafn.	—	—	—
Fröken <i>F. Runquist</i>	—	—	—	—	(3 kristend. 6 svenska 8 latin 3 hist. geogr.	—	—
Fröken <i>V. Söderström</i>	—	—	—	—	—	—	—
Fröken <i>H. Haußman</i>	—	—	—	—	(3 kristend. 4 svenska 8 latin 2 hist. geogr. 6 räkning	—	—
Fröken <i>H. Blomquist</i> ¹⁾	—	1 teckning	1 teckning	1 teckning	1 teckning	1 teckning	1 teckning
Skriffläraren <i>F. Funck</i>	—	—	—	1 välskrifn.	1 välskrifn.	1 välskrifn.	1 välskrifn.
Direktör <i>P. A. Godhe</i>	—	—	—	—	—	—	—
Löjtnant <i>I. D. Haasum</i>	—	—	—	—	—	—	—

1) De framför hvarje ämne stående siffror utmärka antal lektioner i veckan. 2) 2 l. med icke-grekerna. 3) 1 l. med ick
4) Fröken B. sjuknade i början af vårterminen; Pastor Åsbrink har i hennes ställe skött undervisningen i teckning.

4.	5.	6 : 1.	6 : 2.	7 : 1.	7 : 2.	Rättande af skrifningar.					Klass- före- stån- dare.	Antal lektio- ner.
						Svenska.	Latinska.	Franska.	Tyska.	Matemat.		
—	2 kristend. ¹⁾	2 kristend.	1 kristend.	1 kristend.	1 kristend.	—	—	—	—	—	—	7
—	{6 matemat. ²⁾ 3 franska 2 tyska	—	6 matemat.	—	4 matemat.	—	—	5	5	7 : 2	5	21
—	—	—	3 tyska	2 svenska	2 svenska	7 : 2	—	—	—	—	—	7
—	5 grekiska	2 latin	—	{7 latin 4½ grekiska	{5 latin 3 grekiska	—	{7 : 1 7 : 2	—	—	—	7 : 2	26½
—	2 naturk.	2 naturk.	4 hist. geogr.	{hist. geogr. 6 naturk. filosofi	{hist. geogr. 6 naturk. filosofi	7 : 1	—	—	—	—	7 : 1	20
—	—	—	{2 svenska 4 franska 2 engelska	{4 franska 3 engelska	{3 franska 3 engelska	6 : 2	—	{6 : 2 7 : 1 7 : 2	—	—	6 : 2	21
—	{2 svenska 7 latin	—	—	—	—	{3 5	{3 5	3	—	—	3	26
{3 4} franska	3 hist. geogr.	{2 svenska 4 franska 3 tyska 4 hist. geogr	—	—	—	6 : 1	—	{2 4 6 : 1	6 : 1	—	6 : 1	{h.t.22 v.t.23
venska atin yska ist. geogr.	—	—	—	—	—	4	{4 2	—	—	—	4	24
kristend.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	4 grekiska	7 latin	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	5 latin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
naturk.	—	—	2 naturk.	—	—	—	—	—	—	—	—	4
{6 5} matem.	—	5 matemat. ³⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	{h.t.17 v.t.16
—	—	—	—	5 matemat.	—	2	—	—	—	7 : 1	2	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 fb.	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 fb.	23
—	—	—	—	—	—	1 : 2	1 : 2	—	—	—	1 : 2	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 fb.	21
—	—	—	—	—	—	1 : 1	1 : 1	—	—	—	1 : 1	23
teckning	1 teckning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
med klasserna 1 : 2 — 4.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
k med klasserna 1 : 2 — 7 : 2.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10

erna.

C. Lärjungarne.

Uppgift för hvardera terminen öfver antalet närvarande lärjungar i de särskilda klasserna:

Klass.	Höstterminen 1879.	Vårterminen 1880.
1 fb.	16	19
2 fb.	24	25
3 fb.	34	32
1: 1	35	35 ²⁾
1: 2	29	29 ²⁾
2	29	29
3	28	27
4	23	24
5	20 ¹⁾ (5)	19 (5)
6: 1	22 (6)	21 (6)
6: 2	11 (0)	11 (0)
7: 1	25 (5)	24 (4)
7: 2	15 (4)	16 (5)
Summa	311	311

¹⁾ De inom parentes stående siffrorna angifva deras antal i hvarje klass, som läsa grekiska.

²⁾ En för sjukdom frånvarande hela terminen.

12 (16). *) Tabellarisk öfversigt för höstterminen 1879 öfver lärjungarnes ålder:

Klass	5 år	6 år	7 år	8 år	9 år	10 år	11 år	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år	Summa lärjungar.
1 fb.	4	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
2 fb.	—	2	16	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
3 fb.	—	—	11	18	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
1: 1	—	—	—	6	23	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
1: 2	—	—	—	—	3	18	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	29
2	—	—	—	—	—	3	21	4	1	—	—	—	—	—	—	—	29
3	—	—	—	—	—	—	12	8	6	2	—	—	—	—	—	—	28
4	—	—	—	—	—	—	1	3	14	4	1	—	—	—	—	—	23
5	—	—	—	—	—	—	—	—	3	10	4	3	—	—	—	—	20
6: 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	13	3	—	—	—	—	22
6: 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	2	1	—	—	11
7: 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	7	1	1	25
7: 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	3	1	15
Summa	4	12	29	30	29	28	42	16	24	22	19	21	14	15	4	2	311

*) I det följande hänvisa endast de inom parentes stående siffrorna till motvarande rubrik i kungl. cirkuläret af den 16 Februari 1877.

Medelåldern i de olika klasserna den 1 Juli visas af nedanstående tabellariska öfversigt.

Klass.	Ålder den 1:sta Juli 1880.	Normal-ålder.	Ålder öfver (+) eller under (-) normal-ålder.
1 fb.	6,89	7	— 0,11
2 fb.	8,16	8	+ 0,16
3 fb.	9,12	9	+ 0,12
1: 1	10,03	10	+ 0,03
1: 2	11,21	11	+ 0,21
2	12,10	12	+ 0,10
3	12,85	13	— 0,15
4	14,08	14	+ 0,08
5	15,37	15	+ 0,37
6: 1	15,86	16	— 0,14
6: 2	17,27	17	+ 0,27
7: 1	18,21	18	+ 0,21
7: 2	18,94	19	— 0,06

13 (17). Uppgift för höstterminen på lärjungarnes hemorter:

a) fördelade efter län.

Stockholms stad	265
Stockholms län	8
Upsala »	1
Vesterås »	4
Örebro »	3
Karlstads »	5
Mariestads »	6
Göteborgs »	3
Malmö »	3
Jönköpings »	3
Linköpings »	1
Nyköpings »	3
Visby »	1
Gefleborgs »	1
Vester-Norrlands »	2
Norge	2
	<hr/>
	Summa 311.

b) fördelade efter hemort antingen i läroverksstaden eller å annan ort:

	Läroverksstaden.	Annan ort.
1 f. b.	14	2
2 f. b.	22	2
3 f. b.	34	0
1: 1	32	3
1: 2	27	2
2	25	4
3	22	6
4	19	4
5	15	5
6: 1	14	8
6: 2	9	2
7: 1	21	4
7: 2	11	4
	<hr/>	
	Summa 265	46.

14 (18). Af de lærjungar i sjunde klassen, som läsa grekiska, har ingen tillika deltagit i undervisningen i engelska; ingen har läst hebreiska.

15 (19). Uppgift å antalet af de lærjungar, som deltagit i teckning, sång och gymnastik höstterminen 1879.

Klass.	Närvarande lärjungar.	Lärjungar som deltagit i					
		Teckning.		Sång.	Instrument- musik.	Gymna- stik.	Särskilda vapenöfnin- gar.
		Obliga- torisk.	Fri- villig.				
1 fb.	16	—	—	—	—	—	—
2 fb.	24	24	—	—	—	—	—
3 fb.	34	34	—	—	—	—	—
1: 1	35	35	—	—	—	—	—
1: 2	29	29	—	22	—	23	—
2	29	29	—	23	—	28	—
3	28	28	—	23	—	25	—
4	23	23	—	15	—	19	—
5	20	19	—	—	—	17	19
6: 1	22	—	—	—	—	19	20
6: 2	11	—	—	—	—	9	10
7: 1	25	—	—	—	—	20	22
7: 2	15	—	—	—	—	12	14
Summa	311	221	—	83	—	172	85

16 (20). Hemlexornas antal har för hvarje dag utgjort

i klasserna 7: 2—5	2 à 3.
» 4 —2	1 à 2.
» 1: 2—1: 1	1.

I de förberedande klasserna gifves dagligen en »innanläsningslexa» samt för veckan en »räknelexa».

Helsotillståndet bland lärjungarne har under detta läsår icke varit lika godt som under närmast förflutna; i medeltal har sjukprocenten varit omkring 50 proc. större än förra året; den mest gängse sjukdomen har varit messlingen, som mot slutet af vårterminen reducerat lärjungeantalet i en och annan klass till mindre än hälften. Frånvaro på grund af sjukdom synes af följande tabellariska framställning. Den omfattar 180 läsdagar räknade från den 12 September 1879 (för första förber. klassen från 1 Oktober) till och med den 15 Maj 1880. Läsdagarnes antal i hvarje klass erhålles genom att multiplicera lärjungarnes antal hvarje termin med antalet dagar (h. t. 84, v. t. 96). Då antalet sjukdagar och följaktligen sjukprocenten kan höjas betydligt genom en eller ett par lärjungars större sjuklighet, utan att helsotillståndet för öfrigt varit dåligt, så upptages äfven antalet sjukdagar för hvarje klass med frånräknande af dem, som komma på β) *den*, γ) *de två*, δ) *de tre* lärjungar, som längsta tiden varit för sjukdom frånvarande. Vid beräkandet af sjukprocenten (antalet sjuka pr dag i en klass, om denna antages bestå af 100 lärjungar) hafva klasserna sammanförts i fyra grupper, emedan detta tal blir fastare och mindre varierande, ju större antal beräkningen omfattar. Äfven vinnes härigenom bättre öfverskådlighet.

Klass	Antal		Sjukdagar				Sjukprocent.			
	lärjungar	läsda- gar	α) för alla	β) en undan- tagen	γ) två undan- tagna	δ) tre undan- tagna	α) för alla	β) en undan- tagen	γ) två undan- tagna	δ) tre undan- tagna
1 fb.	h. t. 16 v. t. 18 ¹⁾	2,848	274	205	158	114	} 7,48	6,12	5,14	4,24
2 fb.	h. t. 24 v. t. 25	4,416	269	219	194	170				
3 fb.	h. t. 34 v. t. 32	5,928	444	383	326	275				
1: 1	h. t. 35 v. t. 34	6,204	315	278	254	231	} 6,01	4,90	4,22	3,69
1: 2	h. t. 29 v. t. 28	5,124	295	220	165	134				
2	29	5,220	384	313	279	245				
3 ²⁾	27	4,860	266	210	182	156	} 4,25	3,38	2,86	2,39
4	h. t. 23 v. t. 24	4,236	190	161	139	117				
5	h. t. 20 v. t. 19	3,504	79	55	39	29				
6: 1	h. t. 22 v. t. 21	3,864	105	80	68	57	} 4,23	2,83	2,14	1,72
6: 2	11	1,980	114	62	35	27				
7: 1	h. t. 25 v. t. 24	4,404	198	161	124	99				
7: 2	h. t. 15 v. t. 16	2,796	135	67	52	41				

¹⁾ Från 1 April 19 stycken.

²⁾ En lärjunge frånvarande nästan hela höstterminen och en annan nästan hela vårterminen.

18 (22). Lärjungarnes antal var under förra läsårets vårtermin	302
under samma termin hade aflagt mogenhetsexamen	10
och var antalet vid nämde termins slut sålunda	<u>292.</u>
Efter samma termins slut afgingo	26
vid höstterminens början inskrefvos	<u>45</u> 19.
och var lärjungeantalet under höstterminen sålunda	311.
Med höstterminen afgingo	5
vid vårterminens början inskrefvos	5
hvadän lärjungeantalet äfven under vårterminen utgjort	311.

De under läsårets lopp tillkomna lärjungarne hafva intagits i följande klasser:

5	1
3	4
2	2
1: 2	3
1: 1	3
3 fb.	6
2 fb.	11
1 fb.	20.
	<u>Summa 50.</u>

19 (23). Af de 43 lärjungar, som under läsåret tillkommit, hafva
17 förut icke erhållit någon undervisning,
33 undervisats dels i hemmet, dels i enskilda läroverk.

20 (24). De lärjungar, som efter att hafva genomgått läroverkets sjunde klass under år 1879 aflagt godkänd afgangsexamen, voro: F. Beskow, C. Fries, O. Holterman, T. Lindberg, G. Myhrman, C. Olsson, F. Richter, G. Rogberg, J. Syrén och V. Zethelius. Examen aflades vårterminen.

21 (25). De lärjungar, som utan att hafva aflagt afgangsexamen lemnat läroverket under vår- och höstterminen 1879, hafva afgått ur följande klasser:

Vårterminen: Ur nedre sjette klassen 4, ur femte 2, ur tredje 3, ur andra 2, ur öfre första 2, ur nedre första 6, ur tredje förb. 4, ur andra förb. 3.

Höstterminen: Ur öfre sjette klassen 1, ur femte klassen 1, ur tredje förb. 3.

Af dessa hafva 3 afgått till Upsala, 1 till Malmö, 1 till Klara, 1 till Ladugårdslands läroverk, 1 till Stockholms gymnasium, 5 till Nya Elementarskolan, 1 till förb. sjökrigsskolan, 10 till enskild undervisning, 3 till handel, 1 till yrke och 4 utan uppgifven anledning.

Examina.

22. Afgangsexamen i tyska och naturkunskap hölls den 17:de, 18:de och 19:de September 1879 med nedre sjunde klassens lärjungar (med undantag af två, som för sjukdom voro frånvarande).

Af Kungl. Maj:t förordnad censor var Professorn vid Tekniska högskolan m. m. H. Holmgren. Examen bevestades dessutom af skolans Inspektor Riks-Arkivarien m. m. R. M. Bowallius.

23. Under innevarande termin hafva de skriftliga profven för fullständig afgangsexamen blifvit den 16:de, 17:de och 19:de April aflagda af öfversta klassens sexton lärjungar samt af en från enskild undervisning, hvilka samtliga förklarades berättigade till den muntliga examens undergående. Denna hölls den 21:ta och 22:dra Maj, och blefvo de examinerade alla i densamma godkända.

De voro: Oskar Bodin, Arvid Bolin, Sigurd Dahl, Casper Ehrenborg, Johan Follin, Carl Hederstjerna, Gustaf Huselius, Erik Lundström, Ivar Malmberg, Carl v. Mecklenburg, Emanuel Olsson, Axel Quist, Martin Ramström, Carl Svedelius, Gunnar Söderberg och Erik Åkerberg samt från enskild undervisning Vilhelm Croneborg. Af läroverkets egna lärjungar erhöll en mogenhetsbetyget »Berömlig», sju »Med Beröm Godkänd» och åtta »Godkänd». Deras medelålder var 18 $\frac{3}{4}$ år.

Censorer voro: Domprosten C. V. Linder, Professor Hj. Holmgren och Docenten C. Annerstedt.

Examensvitnen voro: Justitie-Rådet Quensel, Kansli-Rådet Dahlgren, Öfverhofpredikanten Grafström och Doktor Staaff.

Skolans Inspektor Riks-Arkivarien Bovallius öfvervar examen.

24. Undervisningen fortgår till och med tisdagen den 8:de Juni, och eger termins-afslutningen rum torsdagen den 10 Juni kl. 11 f. m. ä Slöjdskolans stora sal. Till såväl afslutningen som till åhörande af särskildt sista veckans undervisning inbjudas föräldrar och målsmän.

25. Afgifterna äro desamma som förr, nämligen:

Inskriftningsafgift	10 kronor.	
Terminsafgift i 1:a förb. klassen	37	„ 50 öre.
„ 2:a och 3:e förb. kl.	50	„
„ 1: 1—5	85	„
„ 6:te och 7:e	100	„

26. Nästa termin börjar torsdagen den 16:de nästkommande September i vanlig tid.

De af skolans egna lärjungar, som för flyttning skola undergå examen i ett eller flere ämnen, infinna sig i skolan den 14 September kl. 10 f. m.

Nyanmälde till intagning i någon af klasserna från och med den andra förberedande infinna sig den 15 September kl. 10 f. m.

De som blifvit anmälde till inträde i första förberedande klassen (för inträde i hvilken klass icke fordras några förkunskaper) infinna sig den 1 Oktober kl. 10 f. m.

Föräldrar och målsmän, som ämna låta sina gossar sluta med denna termin, uppmanas att anmäla detta så snart som möjligt.

Anmälan till inträde i skolan göres under sommaren skriftligen hos undertecknad Bergman (adress: Johannes Östra Kyrkogata 20, B) eller ock muntligen till någon af Doktorerna G. Upmark eller L. Looström, hvilka under sommaren träffas i National-Museum hvarje tisdag och fredag kl. 12—2.

Stockholm den 28 Maj 1880.

G. E. Beskow.

C. G. Bergman.

